

บทที่ ๔

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ความนำ

ความเปลี่ยนแปลงที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว อันเนื่องมาจากความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ส่งผลกระทบโดยตรงต่อวิถีชีวิตของคนทั่วไป ทำให้เกิดการแข่งขันกันเพื่อการอยู่รอดของประเทศต่างๆ รวมทั้งประเทศไทยด้วย จากวิกฤตของประเทศ จากการทบทวนคุณภาพของคนไทย และจากรายงานผลการพัฒนาประเทศที่ผ่านมาในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในส่วนที่เกี่ยวกับการศึกษา พบว่า ยังมีปัญหาเรื่องคุณภาพการศึกษาของไทย ดังนั้นนับตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๙ (พ.ศ.๒๕๔๕-๒๕๔๙) เป็นต้นมา จึงได้หันมาเน้นการให้คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา โดยมีความเชื่อว่าหากคนได้รับการพัฒนา คนจะช่วยพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และประเทศชาติได้ การศึกษาจึงเป็นรากฐานและเป็นกลไกอย่างหนึ่งที่จะพัฒนาศักยภาพ และคุณภาพของคนในประเทศ ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ประเทศไทยจึงได้มีความพยายามที่จะแก้ไขปัญหาของชาติด้านการปฏิรูปการศึกษา และเริ่มมีแนวทางปรากฏขึ้นเป็นรูปธรรมอย่างจริงจัง เมื่อพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ ซึ่งเป็นกฎหมายแม่บททางการศึกษาระดับแรก มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ ๒๐ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๔๒ ส่งผลให้เกิดกระแสที่สร้างความตื่นตัวและเกิดความเคลื่อนไหวในการดำเนินการทั้งหน่วยงานในภาครัฐ และเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ในบทนี้จะเป็นการกล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน การจัดการศึกษาตามมาตรฐาน และหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การศึกษาขั้นพื้นฐาน (basic education) เป็นปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นและมีประโยชน์ยิ่งต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนกว่าปัจจัยพื้นฐานอื่นๆ หรือปัจจัยสี่ หากประชาชนไทยกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งขาดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ก็เท่ากับชีวิตขาดสิ่งที่จำเป็นที่ใช้เป็นเครื่องมือในการดำรงชีวิต ชีวิตจะขาดความสมบูรณ์ ขาดคุณภาพ และขาดความปกติสุขที่สามัญชนพึงได้รับ ดังนั้นการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงเป็นการจัดประสบการณ์ด้านความรู้ ความสามารถ ทักษะ และคุณค่าที่จำเป็นต่อชีวิต ซึ่งได้แก่ ความรู้ความสามารถ ทักษะที่จำเป็น คือ ทักษะการสื่อสาร ทักษะการคิดคำนวณ ทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะการแก้ปัญหา มีความรู้ในศาสตร์สาขาต่าง ๆ ที่จะใช้ในการดำรงชีวิต ตลอดจนความมีจิตใจตรงตาม ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

ความมีคุณธรรมตามหลักศาสนา การอนุรักษ์สืบสานเอกลักษณ์ของท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีงามของชาติ มีวิสัยทัศน์ที่ทันสมัยต่อความเป็นไปในสังคมอื่น และความก้าวหน้าในสังคมโลก

ความจำเป็นและประโยชน์ของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานย่อมเป็นที่ประจักษ์แก่รัฐบาลและผู้ที่เกี่ยวข้องในยุคสมัยนั้น จึงนำมาซึ่งนโยบายในการปฏิรูปการศึกษา ดังจะเห็นได้จากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ ที่กำหนดเจตนารมณ์ให้การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญใน

การพัฒนาคน โดยคุ้มครองสิทธิและสร้าง ความเสมอภาค ให้โอกาสคนไทยทุกคนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยระบุไว้ในมาตรา ๔๓ มีสาระสำคัญว่า ประชาชนไทยมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า ๑๒ ปี รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึง มีคุณภาพและไม่เก็บค่าใช้จ่าย นอกจากนี้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ ได้กำหนดให้การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้ เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึกอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์ความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อมสังคมแห่งการเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขเปิดโอกาสให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา พัฒนาสาระ และกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับดังกล่าวได้กำหนดไว้ในมาตรา ๒๗ ว่าให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นผู้กำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ และให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

ด้วยเหตุดังกล่าว กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ประกาศใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ เมื่อวันที่ ๒ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๔ โดยในปีการศึกษา ๒๕๔๖ ให้เริ่มใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานในชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ และ ๔ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ และ ๔ โดยในปีการศึกษา ๒๕๔๘ ให้ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานทุกชั้นเรียน

การศึกษาตามมาตรฐาน

ก่อนที่จะกล่าวถึงรายละเอียดของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ จะขอกล่าวถึงแนวคิดของการจัดการศึกษาตามมาตรฐาน (Standard-based Education) เพื่อเป็นความรู้พื้นฐาน และมีความเข้าใจเกี่ยวกับที่มาของมาตรฐานการเรียนรู้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานดังต่อไปนี้

๑. ความเป็นมาของการศึกษาตามมาตรฐาน

การปฏิรูปการศึกษาตามกระแสโลกในปัจจุบัน เรียกได้ว่าเป็นยุคของการศึกษาตามมาตรฐาน (standard - based education – SBE) ทำให้ระบบการศึกษาทั้งหมดจะถูกกำหนดด้วยความเป็นมาตรฐาน (standards) นับตั้งแต่การกำหนดมาตรฐานชาติ เพื่อเป็นแนวทางของการจัดการศึกษาทุกระดับ การกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ตลอดจนการจัดกระบวนการเรียนรู้ การวัดผลและประเมินผล ให้มีความเชื่อมโยงกับมาตรฐานที่กำหนดไว้

การศึกษาตามมาตรฐาน เริ่มต้นจากแนวคิดที่จะปฏิรูปการศึกษาในสหรัฐอเมริกา โดยนักการศึกษาอเมริกันได้อ้อเอารายงานเรื่อง A Nation at Risk ของคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยความ

เป็นเลิศทางการศึกษา (National Commission on Excellence in Education) เมื่อปี ค.ศ.๑๙๘๓ เป็นจุดเริ่มต้นของการให้ความสำคัญเรื่อง มาตรฐานการศึกษาของประเทศ รายงานดังกล่าวนำมาสู่ การเคลื่อนไหวในการกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ระดับชาติ เพื่อใช้สำหรับการเรียนการสอน ต่อมาในปี ค.ศ.๑๙๙๔ ประธานาธิบดีคลินตันได้ประกาศกฎหมายการศึกษาที่เรียกว่า H. R. ๑๘๐๔ Goals ๒๐๐๐: Educate America Act^๑ มีความสำคัญ คือ ภายในปี ค.ศ. ๒๐๐๐

๑. เด็กอเมริกันทุกคนต้องเข้าโรงเรียนและมีความพร้อมในการเรียน

๒. เด็กอเมริกันร้อยละ ๙๐ ต้องจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

๓. นักเรียนที่จบชั้นปีที่ ๔, ๘ และ ๑๒ จะต้องมีความสามารถในวิชาหลักคือ ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาต่างประเทศ หน้าที่พลเมืองและการเมืองการปกครอง เศรษฐศาสตร์ ศิลปะ ประวัติศาสตร์ และภูมิศาสตร์

๔. นักเรียนอเมริกันต้องเป็นอันดับหนึ่งของโลกในวิชาคณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์

๕. คนอเมริกันทุกคนต้องรู้หนังสือ มีความรู้ มีทักษะที่จำเป็นในการแข่งขันในระบบเศรษฐกิจโลก

๖. โรงเรียนต้องเป็นสถานที่ปลอดภัย มีวินัย ปลอดภัยเสพติด และอาวุธ

๗. นักการศึกษา ครูอาจารย์ต้องพัฒนาสู่วิชาชีพ

๘. พ่อแม่ ผู้ปกครอง มีส่วนร่วมเกี่ยวกับการเรียนของนักเรียนมากขึ้น

การปฏิรูปการศึกษาของสหรัฐอเมริกา มีผลให้รัฐต่าง ๆ องค์กร สมาคมวิชาชีพทั้งภาครัฐและเอกชน ต่างร่วมมือกันพัฒนาความเป็นมาตรฐานในวิชาชีพของตน ตลอดจนมีการพัฒนามาตรฐานที่เกี่ยวกับหลักสูตร การเรียนการสอน การวัดผลและการประเมินผล ความเคลื่อนไหวเหล่านี้มีผลต่อแนวคิดของการปฏิรูปการศึกษาของประเทศต่างๆ ทั้งในยุโรป เอเชีย และออสเตรเลีย รวมทั้งการปฏิรูปการศึกษาของไทยด้วย การศึกษาตามมาตรฐานจึงนับว่าเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาที่แพร่หลายไปทั่วโลก สำหรับประเทศไทย กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ได้มีแนวคิดในเรื่องการศึกษาตามมาตรฐานมาตั้งแต่ พ.ศ.๒๕๓๗ และได้ดำเนินการจัดทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้สนองนโยบายการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน^๒

๒. ความหมายของมาตรฐาน

ข้อความในมาตรา ๔ ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๔๕ ได้กล่าวว่า มาตรฐานการศึกษา หมายถึง ข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะ คุณภาพที่พึงประสงค์และมาตรฐานที่ต้องการให้เกิดขึ้นในสถานศึกษาทุกแห่ง และเพื่อใช้เป็นหลักในการเทียบเคียงสำหรับการส่งเสริมและกำกับดูแลการตรวจสอบ การประเมินผล และการประกันคุณภาพทางการศึกษา

^๑ U.S. Department of Education. Goals 2000 : Reforming Education to Improve Student Achievement [Online]. Available : http://www.ed.gov/legislation/GOALS_2000/the_Act/sec_102.html, 2010.

^๒ นาดยา ปิลันธนาพันธ์. จากมาตรฐานสู่ชั้นเรียน. (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๕), หน้า ๑๐..

ค่านิยมข้างต้นกล่าวถึงคำว่า มาตรฐานในภาพรวมของการจัดการศึกษาทั้งระบบ แต่สำหรับในบริบทที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรและการสอน โรเบิร์ต เจ. มาร์ซาโน (Robert J. Marzano) ได้ให้นิยามว่า มาตรฐาน (standard) หมายถึงสิ่งที่นักเรียนควรรู้ และสามารถทำได้ (what students should know and be able to do) เมื่อนักเรียนเรียนจบในแต่ละชั้นปี ซึ่งสอดคล้องกับนิยามที่กล่าวไว้ในนิยามคำศัพท์หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ ที่กล่าวว่า มาตรฐานการเรียนรู้การศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน (content standard) หมายถึง สิ่งที่นักเรียนพึงรู้และปฏิบัติได้เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ความรู้ความสามารถ ทักษะ และคุณลักษณะที่ระบุไว้ในมาตรฐานการเรียนรู้การศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน ถือเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้เรียนทุกคน^๓

ส่วนความหมายของมาตรฐานการเรียนรู้ที่กล่าวไว้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ หมายถึง ข้อกำหนดคุณภาพผู้เรียนด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม เพื่อใช้เป็นจุดมุ่งหมายในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์

กล่าวโดยสรุปมาตรฐาน หมายถึง ข้อกำหนดหรือสิ่งที่คาดหวังว่านักเรียนจะต้องรู้และสามารถทำได้ หรือปฏิบัติได้ ซึ่งประกอบด้วยข้อกำหนดคุณภาพผู้เรียนด้วยความรู้ ทักษะหรือกระบวนการ และคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม

๓. ความสำคัญของมาตรฐาน

สมัยที่ยังไม่มีการกำหนดมาตรฐานของหลักสูตร ความรู้ หรือ สารการเรียนรู้ถูกกำหนดจากหนังสือเรียนของสำนักพิมพ์ สิ่งที่ครูสอนต่อๆ กันมา เพราะถือว่าเป็นสิ่งที่ผู้เรียนควรรู้หรือมาจากความรู้ที่นำไปออกข้อสอบ จึงไม่มีใครใดสามารถบอกได้ว่าความรู้ที่ผู้เรียนเรียนไปนั้นเป็นมาตรฐานความรู้ที่จำเป็นต้องเรียนจริงหรือไม่ จำเป็นต้องสอนหรือไม่ ต่อมาเมื่อมีการกำหนด

มาตรฐานในหลักสูตร จึงเป็นการกำหนดความคาดหวัง (expectation) ให้ชัดเจนสำหรับทั้งครูผู้บริหารสถานศึกษา พ่อแม่ ผู้ปกครอง และชุมชน ว่าอะไรเป็นสิ่งที่ผู้เรียนจะต้องรู้ และสามารถปฏิบัติได้ในการเรียนแต่ละระดับชั้น สำหรับผู้เรียนเองก็จะมองเห็นเป้าหมายชัดเจนว่าเขาต้องเรียนรู้อะไรให้ได้และเรียนเพื่ออะไร ในขณะที่เดียวกันสาธารณชนก็จะทราบได้ว่า สถานศึกษาในชุมชนแห่งนั้นสามารถจัดหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างมีคุณภาพมากน้อยเพียงใด เพราะมาตรฐานย่อมเป็นเครื่องชี้วัดเทียบเคียง อันเป็นการแสดงความรับผิดชอบของสถานศึกษาแห่งนั้นๆ ต่อสาธารณชน (accountability)

ฮาริส และ คาร์ร ได้กล่าวถึงคุณค่าของมาตรฐานหลักสูตรสำหรับกลุ่มบุคคลหลายฝ่าย^๔ ดังนี้

๑. ผู้เรียน : มาตรฐานมีคุณค่าต่อผู้เรียน เนื่องจากสามารถทราบความคาดหวังได้ชัดเจน ผู้เรียนจะเข้าใจว่า เขาจำเป็นต้องรู้อะไร และต้องทำอะไรได้เพื่อให้บรรลุถึงมาตรฐานที่กำหนดผู้เรียนสามารถปรับปรุงการเรียนให้ดีขึ้น มาตรฐานจึงเป็นสิ่งที่ท้าทายการเรียนรู้ของผู้เรียน และช่วยให้เกิดความเท่าเทียมในการเรียนรู้ มาตรฐานเปรียบเสมือนรางวัลเมื่อนักเรียนสามารถพัฒนาไปถึงมาตรฐานได้

^๓ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. **นิยามคำศัพท์หลักสูตร หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔.** (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, มปป.), หน้า ๑.

^๔ อ่างโน นาดยา ปิณฑานนท์. **จากมาตรฐานสู่ชั้นเรียน.** (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๕), หน้า ๔-๕.

๒. ครู : มาตรฐานมีคุณค่าต่อครูที่จะใช้มาตรฐานในการออกแบบหลักสูตรออกแบบการเรียนรู้ และออกแบบการประเมินผล มาตรฐานจะเป็นกรอบให้ครูกัดสรรแต่สิ่งที่สำคัญมาใส่ไว้ในหลักสูตร

๓. สถานศึกษาและท้องถิ่น : มาตรฐานเป็นแนวทางให้สถานศึกษาและท้องถิ่นร่วมกันจัดหลักสูตรสถานศึกษาที่มีความแตกต่างตามสภาพท้องถิ่น แต่ภายใต้มาตรฐานเดียวกัน

๔. พ่อแม่ ผู้ปกครอง และประชาชน: มาตรฐานเป็นเครื่องมือสื่อสารให้ประชาชนได้รับทราบกระบวนการจัดการศึกษา การเรียนการสอน เพื่อเปิดโอกาสให้ชุมชน ท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

๕. ประเทศชาติ : มาตรฐานเป็นเครื่องมือที่ทำให้องค์ประกอบของระบบการศึกษาขับเคลื่อนไปพร้อมกันสู่จุดหมายคือ ความเป็นมาตรฐานเดียวกัน

๔. ลักษณะของมาตรฐานหลักสูตรที่ดี

แกนดอล (Gandal)^๕ กล่าวถึงลักษณะของมาตรฐานหลักสูตรที่ดี ควรมีลักษณะดังนี้

๔.๑ ต้องเน้นความเป็นวิชาการ

๔.๒ มาตรฐานต้องมาจากสาระความรู้ในศาสตร์ที่เป็นแกนหลักและสหวิทยาการ

๔.๓ มาตรฐานจะต้องสามารถนำไปใช้ได้โดยไม่มีเงื่อนไขของเวลาที่มียู่จำกัด

๔.๔ มาตรฐานจะต้องมีความเข้มข้น เป็นมาตรฐานขั้นสูง และเป็นสากล

๔.๕ มาตรฐานต้องสามารถประเมินความสามารถได้

๔.๖ มาตรฐานต้องรวมถึงระดับความสามารถที่หลากหลาย มาตรฐานควรมีความหลากหลายที่จะตอบสนองกับผู้เรียนที่มีความแตกต่างกันได้ ควรเป็นสิ่งที่ท้าทายผู้เรียนให้สามารถสัมฤทธิ์ผลได้ด้วยระดับต่างๆ กัน

๔.๗ มาตรฐานจะต้องรวมเอาความรู้และทักษะเข้าด้วยกัน เช่น ทักษะการแก้ปัญหาทักษะการตัดสินใจ และทักษะการคิดขั้นสูง

๔.๘ มาตรฐานจะต้องไม่ผูกขาดว่าจะต้องนำสื่อใดมาสอน

๔.๙ มาตรฐานจะต้องเขียนชัดเจน ไม่คลุมเครือ

นอกจากนี้ Oregon Department of Education ของรัฐโอเรกอน (Oregon) สหรัฐอเมริกา ได้กล่าวถึงหลักเกณฑ์ในการเขียนมาตรฐานว่าควรมีความชัดเจนและมีความหมายต่อนักเรียน ผู้ปกครอง นักการศึกษา และชุมชน ข้อความของมาตรฐานจะต้องระบุทั้งความรู้และทักษะที่นักเรียนควรจะได้รับและสามารถทำสิ่งนั้นได้ ไม่ควรมีเฉพาะความรู้หรือทักษะอย่างใดอย่างหนึ่งเพียงอย่างเดียว การกำหนดมาตรฐานความรู้ควรมาจากองค์ความรู้ในศาสตร์สาขานั้น นอกจากนั้น มาตรฐานจะต้องสามารถใช้ประเมินความก้าวหน้าและพัฒนาการด้านการเรียนรู้ของนักเรียน (Illinois State Board of Education.๒๐๐๗)

^๕ อังโน นาดยา ปิลันธนานนท์. จากมาตรฐานสู่ชั้นเรียน. (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๕), หน้า ๘-๑๐.

๕. องค์ประกอบของมาตรฐานหลักสูตร

การกำหนดมาตรฐานของกลุ่มสาระการเรียนรู้ หรือมาตรฐานของสาขาวิชาในหลักสูตร จะต้องเป็นข้อความที่บ่งบอกถึงความรู้ความสามารถที่นักเรียนควรรู้ และสามารถทำได้เมื่อเรียนจบในเรื่องนั้นแล้ว ดังนั้น การเขียนมาตรฐานจะต้องครอบคลุมองค์ประกอบที่สำคัญ ๓ ส่วน ดังนี้

๕.๑ องค์ความรู้ของกลุ่มวิชา หรือขอบข่ายสาระ (strand หรือ content area) เป็นคำเดียวกับคำว่า “สาระ” ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ ขอบข่ายสาระ หรือสาระ หมายถึง กลุ่มย่อยขององค์ความรู้และทักษะที่สำคัญๆ ของแต่ละสาขาวิชา หรือแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้^๖

ต่อไปนี้เป็นตัวอย่างขอบข่ายสาระหรือสาระที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานหลักสูตร

๕.๑.๑ สมาคมสังคมศึกษาแห่งชาติ (National Council of the Social Studies: NCSS) เป็นสมาคมวิชาชีพทางสังคมศึกษาของสหรัฐอเมริกา กำหนดขอบข่ายสาระเป็นกรอบมาตรฐานของสังคมศึกษา ๑๐ สาระหรือประเด็น (theme) ดังนี้ (NCSS.๒๐๐๗)

สาระที่ ๑ วัฒนธรรม (culture)

สาระที่ ๒ กาลเวลา ความต่อเนื่องและการเปลี่ยนแปลง (time, continuity and change)

สาระที่ ๓ ผู้คน สถานที่ และสิ่งแวดล้อม (people, places and environments)

สาระที่ ๔ พัฒนาการและเอกลักษณ์เฉพาะบุคคล (individual development and identity)

สาระที่ ๕ บุคคล กลุ่มและสถาบัน (individuals, groups and institutions)

สาระที่ ๖ อำนาจ สิทธิอำนาจ และการปกครอง (power, authority and governance)

สาระที่ ๗ การผลิต การแจกจ่าย และการบริโภค (production, distribution and consumption)

สาระที่ ๘ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสังคม (science, technology and society)

สาระที่ ๙ ความสัมพันธ์กันในโลก (global connections)

สาระที่ ๑๐ ความเป็นพลเมืองดี (civic ideals and practices)

๕.๑.๒ สมาคมครุคณิตศาสตร์แห่งชาติ (National Council of Teachers of Mathematics: NCTM) กำหนดสาระของคณิตศาสตร์ไว้ดังนี้^๗

สาระที่ ๑ จำนวนและการดำเนินการ (number and operations)

สาระที่ ๒ พีชคณิต (algebra)

^๖ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. **นิยามคำศัพท์หลักสูตร หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔.** (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, มปป.), หน้า ๖.

^๗ National Council of Teachers of Mathematics. **Principles & Standards for School Mathematics** [Online]. Available : <http://standard.nctm.org/document/appendix/numb.htm>, 2010.

- สาระที่ ๓ เรขาคณิต (geometry)
- สาระที่ ๔ การวัด (measurement)
- สาระที่ ๕ การวิเคราะห์ข้อมูล ความน่าจะเป็น (data analysis and probability)
- สาระที่ ๖ การแก้ปัญหา (problem solving)
- สาระที่ ๗ ความเป็นเหตุผลและการพิสูจน์ (reasoning and proof)
- สาระที่ ๘ การสื่อความหมายทางคณิตศาสตร์ (communication)
- สาระที่ ๙ การเชื่อมโยงความรู้ทางคณิตศาสตร์ (connections)
- สาระที่ ๑๐ การนำเสนอ (representation)

๕.๑.๓ สมาคมการสอนภาษาต่างประเทศแห่งสหรัฐอเมริกา (American council on the Teaching of Foreign Language: ACTFL)^๘ กำหนดสาระในมาตรฐานภาษาต่างประเทศไว้ดังนี้

- สาระที่ ๑ การสื่อสาร (communication)
- สาระที่ ๒ วัฒนธรรม (cultures)
- สาระที่ ๓ การเชื่อมโยง (connections)
- สาระที่ ๔ การเปรียบเทียบ (comparisons)
- สาระที่ ๕ ชุมชน (communities)

๕.๒ มาตรฐาน (standard) คำว่ามาตรฐาน ตามบริบทของหลักสูตร หมายถึง สิ่งที่นักเรียนทุกคนควรรู้และสามารถทำได้ มีลักษณะเป็นข้อความที่ระบุถึงความรู้ ทักษะ ค่านิยม ในแต่ละรายวิชาที่ศึกษา ในอดีตความรู้หรือสาระการเรียนรู้ที่นักเรียนต้องเรียน ถูกกำหนดมาจากหนังสือเรียนของสำนักพิมพ์ต่างๆ แต่ในยุคของการศึกษาตามมาตรฐาน ความรู้ที่เป็นมาตรฐานจะมาจากองค์กรสมาคมวิชาชีพในสาขาวิชาต่างๆ ร่วมกันพัฒนาขึ้น หรือมาจากการระดมนักวิชาการจากสาขาวิชาต่างๆ มาร่วมกันพิจารณา แล้วพัฒนาเป็นมาตรฐานระดับชาติ มาตรฐานเปรียบเสมือนเป็นความคาดหวังให้นักเรียนบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ หลายคนมีความเข้าใจผิดคิดว่า มาตรฐานเป็นหลักสูตร แต่ในความเป็นจริงแล้ว มาตรฐานเป็นเสมือนสะพานเชื่อมไปสู่หลักสูตรสถานศึกษาของแต่ละท้องถิ่น เป็นตัวช่วยที่จะอำนวยความสะดวกให้แก่ท้องถิ่นในการจัดทำหลักสูตรของตนเอง ที่เรียกว่า หลักสูตรสถานศึกษาตามมาตรฐาน (standard-based curriculum) นั้นเอง

มาร์ซาโน และ เคนดอล (Marzano and Kendal)^๙ ได้วิเคราะห์การเขียนมาตรฐานหลักสูตรของรัฐต่างๆ ในสหรัฐอเมริกา ซึ่งมีการเขียนที่หลากหลายรูปแบบ คือ เขียนในลักษณะของมาตรฐานความรู้ (content standards หรือ academic standards หรือ learning standards) ซึ่งเป็นข้อความที่อธิบายสิ่งที่นักเรียนควรรู้และสามารถทำได้ และเขียนในลักษณะของมาตรฐานหลักสูตร (curriculum standards) เป็นข้อความที่ระบุถึงสิ่งที่ควรนำมาจัดการเรียนการสอนในห้องเรียน ซึ่ง

^๘ American Council on the Teaching of Foreign language. **Standards for Foreign Language Learning : Executive Summary** [Online]. Available : <http://www.actfl.org/14a/pages/index.cfm?pageid=3392&standards>, 2011.

^๙ Marzano, R.J. **Eight Question about Implementing Standard – Based Education** [Online] . Available : <http://PARE online. net/getvn.asp?v=5 & n=6>, 1996.

ได้แก่ เทคนิควิธีการสอน หรือกิจกรรมการเรียนการสอนที่จะนำมาใช้เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ และทักษะตามที่กำหนดไว้ในมาตรฐานความรู้ เป็นข้อความที่สะท้อนให้เห็นกิจกรรมการเรียนการสอน เป็นการอธิบายวิธีการเรียนการสอนที่จะช่วยให้ผู้เรียนบรรลุมาตรฐาน

ในต่างประเทศจะพบว่า มีหน่วยงานองค์กรวิชาชีพต่างๆ เป็นผู้กำหนดมาตรฐานหลักสูตรกัน อย่างมากมาย แม้แต่หน่วยงานทางการศึกษาของรัฐต่างๆ ในสหรัฐอเมริกาก็สามารถ กำหนดมาตรฐานในแต่ละกลุ่มวิชา ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของเขตพื้นที่การศึกษา หรือสถานศึกษาแต่ละแห่ง จะเลือกใช้มาตรฐานใดมาเป็นกรอบแนวทางในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของตน ซึ่งแตกต่างจาก ประเทศไทย ที่มีมาตรฐานการเรียนรู้แกนกลางสำหรับการศึกษาระดับพื้นฐาน ซึ่งกำหนดโดย กระทรวงศึกษาธิการเพียงแห่งเดียว แต่กระจายอำนาจให้แก่สถานศึกษาที่จะหาวิธีการบริหารจัดการ หลักสูตรที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนของตนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในมาตรฐาน หลักสูตร

ต่อไปนี้เป็นตัวอย่างการเขียนมาตรฐานในกลุ่มสาระการเรียนรู้ หรือกลุ่มวิชาต่างๆ ที่ หน่วยงานการศึกษาหรือองค์กรวิชาชีพในต่างประเทศ ร่วมกันพัฒนาขึ้น

๕.๒.๑ มาตรฐานสุขศึกษาของรัฐฟลอริดา

รัฐฟลอริดา สหรัฐอเมริกา ได้กำหนดมาตรฐานความรู้ของสุขศึกษาไว้ดังตัวอย่างต่อไปนี้^{๑๐}

สาระ: พฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสุขภาพ (responsible health behavior)

มาตรฐานที่ ๑: นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพและวิธีการลดความเสี่ยงด้านสุขภาพ

ตัวบ่งชี้ความสำเร็จ ระดับชั้น K-๒

๑. รู้แนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับสุขลักษณะที่ดี

๒. ระบุพฤติกรรมที่ปลอดภัยและไม่ปลอดภัย

๓. รู้วิธีการจัดการความโกรธในเชิงบวก

๔. รู้แนวทางปฏิบัติเพื่อป้องกันความเจ็บป่วย

๕. บอกข้อแตกต่างระหว่างการทำลายและไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม

๖. เสนอวิธีการหลีกเลี่ยงสถานการณ์การทำลายสิ่งแวดล้อมและแสวงหาวิธีการ

แก้ไขสถานการณ์ดังกล่าว

๕.๒.๒ มาตรฐานหลักภาษาของรัฐแมสซาชูเซตส์

รัฐแมสซาชูเซตส์ สหรัฐอเมริกา ได้กำหนดมาตรฐานความรู้ของหลักภาษา ภาษาอังกฤษ (English Language Arts) ไว้ดังตัวอย่างต่อไปนี้^{๑๑}

สาระ: ภาษา (Language)

^{๑๐} Florida Department of Education. **Health Education & Physical Education** [Online] Available : <http://www.fldoe.org/bii/curriculum/sss/pdf/healthk.pdf>, 2011.

^{๑๑} The Commonwealth of Massachusetts Department of Education. **Massachusetts Foreign Languages Curriculum Framework** [Online]. Available ; <http://www.doe.mass.edu/frameworks/foreign/1999.pdf>.

มาตรฐาน ๔: นักเรียนเข้าใจและเรียนรู้คำศัพท์ใหม่ เพื่อนำมาใช้ในการอ่านและการเขียนได้อย่างถูกต้อง

ตัวบ่งชี้ความสำเร็จ ระดับชั้น K-๒

๑ เข้าใจว่าคำ สามารถ สร้างได้จากตัวอักษร สระ รากศัพท์ ส่วนที่เติมข้างหน้าคำ และส่วนที่เติมท้ายคำ

๒ เข้าใจว่า การเติมส่วนข้างหน้าคำ สามารถเปลี่ยนความหมายของรากศัพท์

๓ ระบุคำที่เป็นรากศัพท์ต่างๆ

๔ เข้าใจว่า คำภาษาอังกฤษ จำนวนมาก มีรากศัพท์มาจากภาษากรีกและโรมัน

๕ เข้าใจว่า คำ และ วลีบางคำ มีทั้งความหมายและไม่มี ความหมาย

๖ ระบุวิธีการนำภาษาไปใช้เพื่อความบันเทิง เช่น ปริศนาอักษรไขว้

๗ หาความหมายของคำต่างๆ ที่ไม่รู้จกโดยใช้บริบทของคำ

๘ ใช้บริบทของประโยคเพื่อหาคำที่มีหลายความหมาย

๙ หาความหมายของคำจากการใช้พจนานุกรม

๑๐ ระบุการนำคำที่มีความหมายตรงข้าม คำที่มีความหมายเหมือนกัน และคำพ้องเสียง ไปประยุกต์ใช้

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ เป็นหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นตามสาระที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๗ แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ ซึ่งกำหนดให้มีหลักสูตรแกนกลางของประเทศ เพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองดีของชาติ โดยหลักสูตรดังกล่าวจะมีมาตรฐานเป็นตัวกำหนดคุณภาพผู้เรียนจัดต่อเนื่องตลอด ๑๒ ปี การศึกษาและทำความเข้าใจ กรอบแนวคิด ความเป็นมา หลักการ จุดหมาย โครงสร้าง และจุดเน้นของหลักสูตร เป็นสิ่งที่มีความจำเป็น ทั้งนี้เพื่อเป็นกรอบทิศทางการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา สาระโดยสรุปของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ มีดังนี้

๑. ความเป็นมาของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔

ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการด้านต่าง ๆ ของโลกยุคโลกาภิวัตน์ มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจของทุกประเทศรวมทั้งประเทศไทยด้วย จึงมีความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาของชาติ ซึ่งถือเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของประเทศ เพื่อสร้างคนไทยให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพพร้อมที่จะแข่งขันและร่วมมืออย่างสร้างสรรค์ในเวทีโลก

หลักสูตรการศึกษาของประเทศที่ใช้มาก่อนหน้านั้น คือ หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช ๒๕๒๑ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๓๓) หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช ๒๕๒๑ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๓๓) และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช ๒๕๒๔ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๓๓) ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการ โดยกรมวิชาการได้ติดตามผลและดำเนินการวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตรตลอดมา

ผลการศึกษาพบว่า หลักสูตรที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนานกว่า ๑๐ ปี มีข้อจำกัดอยู่หลายประการซึ่งไม่สามารถส่งเสริมให้สังคมไทยก้าวไปสู่สังคมความรู้ได้ทันการณ์ ในเรื่องที่สำคัญดังต่อไปนี้

๑ การกำหนดหลักสูตรจากส่วนกลาง ไม่สามารถสะท้อนสภาพความต้องการที่แท้จริงของสถานศึกษาและท้องถิ่น

๒ การจัดหลักสูตรและการเรียนรู้คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี ยังไม่สามารถผลักดันให้ประเทศไทยเป็นผู้นำด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยีในภูมิภาค จึงจำเป็นต้องปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนให้คนไทยมีทักษะกระบวนการและเจตคติที่ดีทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี มีความคิดสร้างสรรค์

๓ การนำหลักสูตรไปใช้ยังไม่สามารถสร้างพื้นฐานในการคิด สร้างวิธีการเรียนรู้ ให้คนไทยมีทักษะในการจัดการ และทักษะในการดำเนินชีวิต สามารถเผชิญปัญหาสังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๔ การเรียนรู้ภาษาต่างประเทศยังไม่สามารถที่จะทำให้ผู้เรียนใช้ภาษาต่างประเทศ โดยเฉพาะภาษาอังกฤษในการติดต่อสื่อสารและการค้นคว้าหาความรู้ จากแหล่งการเรียนรู้ที่มีอยู่หลากหลายในยุคสารสนเทศ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ กำหนดให้บุคคล มีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปี ที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึง และมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย การจัดการศึกษาอบรมของรัฐ ต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์การปกครองท้องถิ่น และชุมชน ประกอบกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้กำหนดให้การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้ เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์ความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อมสังคมแห่งการเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทย ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข เปิดโอกาสให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา พัฒนาสาระ และกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติดังกล่าว ได้กำหนดให้มีการจัดทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ ตลอดจนจนเพื่อการศึกษาต่อ และให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานจัดทำสาระของหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชน และสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติดังกล่าว กำหนดให้มีการศึกษาภาคบังคับ จำนวน ๙ ปี

ด้วยวิสัยทัศน์ของรัฐที่เชื่อมั่นในนโยบายการศึกษาในการสร้างคน สร้างงาน เพื่อช่วยกอบกู้วิกฤตเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ เป็นการสร้างชาติให้มั่นคงได้อย่างยั่งยืน เชื่อมั่นในนโยบายการศึกษาในการสร้างชาติ ปรับโครงสร้างและระบบการศึกษา ยึดหลักการบริหารจัดการที่เน้นคุณภาพ ประสิทธิภาพและความเสมอภาค ใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา และเชื่อมั่นในนโยบายการศึกษาเพื่อสร้างคน บูรณาการการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมในการปฏิรูปการเรียนรู้ และ

เชื่อมั่นในนโยบายการศึกษาเพื่อสร้างงาน สร้างเยาวชนให้มีความรู้คู่กับการทำงาน กระทรวงศึกษาธิการ โดยอาศัยอำนาจตามความในบทเฉพาะกาลมาตรา ๗๔ แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ จึงเห็นสมควรกำหนดให้มีหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช พ.ศ. ๒๕๔๔ โดยยึดหลักความมีเอกภาพด้านนโยบายและมีความหลากหลายในการปฏิบัติ กล่าวคือ เป็นหลักสูตรแกนกลางที่มีโครงสร้างหลักสูตรยืดหยุ่น กำหนดจุดหมาย ซึ่งถือเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในภาพรวม ๑๒ ปี สาระการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้แต่ละกลุ่ม มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น เป็นช่วงชั้นละ ๓ ปี จัดเฉพาะส่วนที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองดีของชาติ การดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ ให้สถานศึกษาจัดทำสาระในรายละเอียดเป็นรายปี หรือรายภาคให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาในชุมชน สังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณสมบัติอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ รวมถึงจัดให้สอดคล้องกับความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียนแต่ละกลุ่มเป้าหมายด้วย

การจัดการศึกษามุ่งเน้นความสำคัญทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และความรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อพัฒนาคนให้มีความสมดุล โดยยึดหลักผู้เรียนสำคัญที่สุด ทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ ให้ความสำคัญต่อความรู้เกี่ยวกับตนเอง และความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ชาติ และสังคมโลก รวมทั้งความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของสังคมไทย และระบบการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ความรู้และทักษะทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์ เรื่องการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลยั่งยืน ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ การดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข

สถานศึกษาจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้ป้องกันและแก้ไขปัญหา จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง ผสมผสานความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน ปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ อำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการ การเรียนรู้ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ และสามารถเทียบโอนผลการเรียนและประสบการณ์ได้ทุกระบบการศึกษา อนึ่ง เพื่อให้การใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานบรรลุจุดหมายที่กำหนดไว้ สถานศึกษาต้องมีการประสานสัมพันธ์ และร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนให้การพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษาเป็นไปอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ กระทรวงศึกษาธิการ ยังจำเป็นต้องสนับสนุน ส่งเสริมด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทั้งในสถานศึกษา และนอกสถานศึกษาให้ครอบคลุมหลักสูตรและกว้างขวางยิ่งขึ้น เพื่อการพัฒนาไปสู่ความเป็นสากล ทั้งนี้ กระทรวงศึกษาธิการจะได้จัดทำเอกสารประกอบหลักสูตร เช่น คู่มือการใช้หลักสูตร แนวทางการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา คู่มือครู เอกสารประกอบหลักสูตรกลุ่มสาระต่าง ๆ แนวทางการวัดและประเมินผล การจัดระบบแนะแนวในสถานศึกษา การวิจัยในสถานศึกษา

และการใช้กระบวนการ วิจัยในการพัฒนาการเรียนรู้ ตลอดจนเอกสารประชาสัมพันธ์หลักสูตรให้ประชาชนทั่วไป ผู้ปกครอง และผู้เรียนมีความเข้าใจและรับทราบบทบาทของตนในการพัฒนาตนเองและสังคม

๒. หลักการ

เพื่อให้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นไปตามแนวนโยบายการจัดการศึกษาของประเทศ จึงกำหนดหลักการของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไว้ดังนี้

๒.๑ เป็นการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มุ่งเน้นความเป็นไทยควบคู่กับความเป็นสากล

๒.๒ เป็นการศึกษาเพื่อปวงชน ที่ประชาชนทุกคนจะได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน โดยสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

๒.๓ ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาและเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด สามารถพัฒนาตามธรรมชาติ และเต็มตามศักยภาพ

๒.๔ เป็นหลักสูตรที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระ เวลา และการจัดการเรียนรู้

๒.๕ เป็นหลักสูตรที่จัดการศึกษาได้ทุกรูปแบบ ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้ และประสบการณ์

๓. จุดหมาย

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข และมีความเป็นไทย มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ จึงกำหนดจุดหมายซึ่งถือเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ดังต่อไปนี้

๓.๑ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ มีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์

๓.๒ มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน รักการอ่าน รักการเขียน และรักการค้นคว้า

๓.๓ มีความรู้อันเป็นสากล รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ มีทักษะ และศักยภาพในการจัดการ การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยี ปรับวิธีการคิด วิธีการทำงาน ได้เหมาะสมกับสถานการณ์

๓.๔ มีทักษะและกระบวนการ โดยเฉพาะทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ทักษะการคิด การสร้างปัญญา และทักษะในการดำเนินชีวิต

๓.๕ รักการออกกำลังกาย ดูแลตนเองให้มีสุขภาพและบุคลิกภาพที่ดี

๓.๖ มีประสิทธิภาพในการผลิตและการบริโภค มีค่านิยมเป็นผู้ผลิตมากกว่าผู้บริโภค

๓.๗ เข้าใจในประวัติศาสตร์ของชาติไทย ภูมิใจในความเป็นไทย เป็นพลเมืองดี ยึดมั่นในวิถีชีวิต และการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

๓.๘ มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภาษาไทย ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี กีฬา ภูมิปัญญาไทย ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๓.๙ รักประเทศชาติและท้องถิ่น มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามให้สังคม

๔. โครงสร้าง

เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามหลักการ จุดหมายและมาตรฐานการเรียนรู้ ที่กำหนดไว้ ให้สถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องมีแนวปฏิบัติในการจัดหลักสูตรสถานศึกษา จึงได้กำหนดโครงสร้างของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

๔.๑ ระดับช่วงชั้น

กำหนดหลักสูตรเป็น ๔ ช่วงชั้น ตามระดับพัฒนาการของผู้เรียน ดังนี้

ช่วงชั้นที่ ๑ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑-๓

ช่วงชั้นที่ ๒ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔-๖

ช่วงชั้นที่ ๓ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓

ช่วงชั้นที่ ๔ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔-๖

๔.๒ สาระการเรียนรู้

กำหนดสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วย องค์ความรู้ ทักษะหรือกระบวนการการเรียนรู้ และคุณลักษณะหรือค่านิยม คุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียนเป็น ๘ กลุ่ม ดังนี้

๑ ภาษาไทย

๒ คณิตศาสตร์

๓ วิทยาศาสตร์

๔ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

๕ สุขศึกษาและพลศึกษา

๖ ศิลปะ

๗ การงานอาชีพและเทคโนโลยี

๘ ภาษาต่างประเทศ

สาระการเรียนรู้ทั้ง ๘ กลุ่มนี้ เป็นพื้นฐานสำคัญที่ผู้เรียนรู้ทุกคนต้องเรียนรู้ โดยอาจจัดเป็น ๒ กลุ่ม คือ กลุ่มแรก ประกอบด้วย ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นสาระการเรียนรู้ที่สถานศึกษาต้องใช้เป็นหลักในการจัดการเรียน การสอน เพื่อสร้างพื้นฐานการคิดและเป็นกลยุทธ์ในการแก้ปัญหาและวิกฤตของชาติ กลุ่มที่สอง ประกอบด้วย สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศ เป็นสาระการเรียนรู้ที่เสริมสร้างพื้นฐานความเป็นมนุษย์ และสร้างศักยภาพในการคิดและ การทำงานอย่างสร้างสรรค์

เรื่องสิ่งแวดล้อมศึกษา หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ไว้ในสาระการเรียนรู้กลุ่มต่าง ๆ โดยเฉพาะ กลุ่มวิทยาศาสตร์ กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม กลุ่มสุขศึกษาและพลศึกษา

กลุ่มภาษาต่างประเทศ กำหนดให้เรียนภาษาอังกฤษทุกช่วงชั้น ส่วนภาษาต่างประเทศอื่น ๆ สามารถเลือกจัดการเรียนรู้ได้ตามความเหมาะสม

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดสาระการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มไว้เฉพาะส่วนที่จำเป็นในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทุกคนเท่านั้น สำหรับส่วนที่ตอบสนองความสามารถ ความถนัด

และความสนใจของผู้เรียนแต่ละคนนั้น สถานศึกษาสามารถกำหนดเพิ่มขึ้นได้ ให้สอดคล้องและสนองต่อศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคน

๔.๓ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

เป็นกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถของตนเองตามศักยภาพ มุ่งเน้นเพิ่มเติมจากกิจกรรมที่ได้จัดให้เรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง ๘ กลุ่ม การเข้าร่วมและปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสมร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขกับกิจกรรมที่เลือกด้วยตนเองตามความถนัด และความสนใจอย่างแท้จริง การพัฒนาที่สำคัญ ได้แก่ การพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ให้ครบทุกด้าน ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม โดยอาจจัดเป็นแนวทางหนึ่งที่จะสนองนโยบายในการสร้างเยาวชนของชาติให้เป็นผู้มีศีลธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย และมีคุณภาพ เพื่อพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคม ซึ่งสถานศึกษาจะต้องดำเนินการอย่างมีเป้าหมาย มีรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสม กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนแบ่งเป็น ๒ ลักษณะ คือ

๔.๓.๑ กิจกรรมแนะแนว เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของผู้เรียนให้เหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคล สามารถค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตน เสริมสร้างทักษะชีวิต วุฒิภาวะทางอารมณ์ การเรียนรู้ในเชิงพหุปัญญา และการสร้างสัมพันธภาพที่ดี ซึ่งผู้สอนทุกคนต้องทำหน้าที่แนะแนวให้คำปรึกษาด้านชีวิต การศึกษาต่อและการพัฒนาตนเองสู่โลกอาชีพ และการมีงานทำ

๔.๓.๒ กิจกรรมนักเรียน เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเองอย่างครบวงจร ตั้งแต่ศึกษา วิเคราะห์ วางแผน ปฏิบัติตามแผน ประเมินและปรับปรุงการทำงาน โดยเน้นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม เช่น ลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด และผู้บำเพ็ญประโยชน์ เป็นต้น

๔.๔ มาตรฐานการเรียนรู้

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ ๘ กลุ่ม ที่เป็นข้อกำหนดคุณภาพผู้เรียนด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมของแต่ละกลุ่ม เพื่อใช้เป็นจุดมุ่งหมายในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ซึ่งกำหนดเป็น ๒ ลักษณะ คือ

๔.๔.๑ มาตรฐานการเรียนรู้การศึกษาขั้นพื้นฐาน

เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนเรียนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน

๔.๔.๒ มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น

เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนเรียนจบในแต่ละช่วงชั้น คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ และ ๖ และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ และ ๖

มาตรฐานการเรียนรู้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดไว้เฉพาะมาตรฐานการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทุกคนเท่านั้น สำหรับมาตรฐานการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ตลอดจนมาตรฐานการเรียนรู้ที่เข้มข้นขึ้นตามความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียน ให้สถานศึกษาพัฒนาเพิ่มเติมได้

๔.๕ เวลาเรียน

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดเวลาในการจัดการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนไว้ดังนี้

ช่วงชั้นที่ ๑ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ - ๓	มีเวลาเรียนประมาณปีละ ๘๐๐ - ๑,๐๐๐ ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ ๔ - ๕ ชั่วโมง
ช่วงชั้นที่ ๒ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ - ๖	มีเวลาเรียนประมาณปีละ ๘๐๐ - ๑,๐๐๐ ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ ๔ - ๕ ชั่วโมง
ช่วงชั้นที่ ๓ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ - ๓	มีเวลาเรียนประมาณปีละ ๑,๐๐๐ - ๑,๒๐๐ ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ ๕ - ๖ ชั่วโมง
ช่วงชั้นที่ ๔ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ - ๖	มีเวลาเรียนปีละไม่น้อยกว่า ๑,๒๐๐ ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละไม่น้อยกว่า ๖ ชั่วโมง

๕. การจัดหลักสูตร

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นหลักสูตรที่กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ในการพัฒนาผู้เรียน ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ สำหรับผู้เรียนทุกคน ทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถปรับใช้ได้กับการจัดการศึกษาทุกรูปแบบ ทั้งในระบบ นอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ในส่วนของการจัดการศึกษาปฐมวัย กำหนดให้มีหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยเป็นการเฉพาะ เพื่อเป็นการสร้างเสริมพัฒนาการและเตรียมผู้เรียนให้มีความพร้อมในการเข้าเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานที่สถานศึกษานำไปใช้จัดการเรียนรู้ในสถานศึกษานั้น กำหนดโครงสร้างที่เป็นสาระการเรียนรู้ จำนวนเวลาอย่างกว้าง ๆ มาตรฐานการเรียนรู้ที่แสดงคุณภาพผู้เรียนเมื่อจบ ๑๒ ปี และเมื่อจบการเรียนรู้แต่ละช่วงชั้นของสาระการเรียนรู้แต่ละกลุ่มสถานศึกษาต้องนำโครงสร้างดังกล่าวนี้ ไปจัดทำเป็นหลักสูตรสถานศึกษา โดยคำนึงถึงสภาพปัญหา ความพร้อม เอกลักษณ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ทั้งนี้ สถานศึกษาต้องจัดทำรายวิชาในแต่ละกลุ่มให้ครบถ้วนตามมาตรฐานที่กำหนด

นอกจากนี้ สถานศึกษาสามารถจัดทำสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม เป็นหน่วยการเรียนรู้รายวิชาใหม่ ๆ รายวิชาที่มีความเข้มข้นอย่างหลากหลาย ให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนตามความถนัด ความสนใจ ความต้องการ และความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยเลือกสาระการเรียนรู้จาก ๘ กลุ่ม ในช่วงชั้นที่ ๒ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔-๖ ช่วงชั้นที่ ๓ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ และช่วงชั้นที่ ๔ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔-๖ และจัดทำมาตรฐานการเรียนรู้ของสาระการเรียนรู้ หรือรายวิชานั้น ๆ ด้วย สำหรับช่วงชั้นที่ ๑ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑-๓ นั้น ยังไม่ควรให้เลือกเรียนรายวิชาที่เข้มข้นควรเรียนเฉพาะรายวิชาพื้นฐานก่อน

สถานศึกษาต้องจัดสาระการเรียนรู้ให้ครบทั้ง ๘ กลุ่มในทุกช่วงชั้น ให้เหมาะสมกับธรรมชาติ การเรียนรู้ และระดับพัฒนาการของผู้เรียน โดยในช่วงการศึกษาภาคบังคับ คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ จัดหลักสูตรเป็นรายปี และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔-๖ จัดเป็นหน่วยกิต ดังนี้ ช่วงชั้นที่ ๑ และ ๒ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑-๓ และประถมศึกษาปีที่ ๔-๖ และการศึกษาระดับนี้เป็น ช่วงแรกของการศึกษาภาคบังคับ หลักสูตรที่จัดขึ้น มุ่งเน้นให้ผู้เรียนพัฒนาคุณภาพชีวิต กระบวนการ เรียนรู้ทางสังคม ทักษะพื้นฐานด้านการอ่าน การเขียน การคิดคำนวณ การคิดวิเคราะห์ การ ติดต่อสื่อสาร และพื้นฐานความเป็นมนุษย์ เน้นการบูรณาการอย่างสมดุลทั้งในร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคมและวัฒนธรรม

ช่วงชั้นที่ ๓ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ เป็นช่วงสุดท้ายของการศึกษาภาคบังคับ มุ่งเน้นให้ ผู้เรียนสำรวจความสามารถ ความถนัด ความสนใจของตนเอง และพัฒนาบุคลิกภาพส่วนตัว พัฒนา ความสามารถ ทักษะพื้นฐานด้านการเรียนรู้ และทักษะในการดำเนินชีวิต ให้มีความสมดุล ทั้งด้าน ความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคม สามารถเสริมสร้างสุขภาพ ส่วนตนและชุมชน มีความภูมิใจในความเป็นไทย ตลอดจนใช้เป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพหรือ ศึกษาต่อ

ช่วงชั้นที่ ๔ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔-๖ เป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นการศึกษาเพื่อเพิ่มพูนความรู้ และ ทักษะเฉพาะด้าน มุ่งปลูกฝังความรู้ ความสามารถ และทักษะในวิทยาการและเทคโนโลยี เพื่อให้เกิด ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ นำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษา และการประกอบอาชีพ มุ่งมั่นพัฒนา ตนและประเทศตามบทบาทของตน สามารถเป็นผู้นำ และผู้ให้บริการชุมชนในด้านต่าง ๆ

ลักษณะหลักสูตรในช่วงชั้นนี้ จัดเป็นหน่วยกิตเพื่อให้มีความยืดหยุ่นในการจัดแผนการเรียนรู้ ที่ตอบสนองความสามารถ ความถนัด ความสนใจ ของผู้เรียนแต่ละคนทั้งด้านวิชาการและวิชาชีพ

๖. การจัดเวลาเรียน

ให้สถานศึกษาจัดเวลาเรียนให้ยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสมในแต่ละชั้นปี ทั้งการจัดเวลา เรียนในสาระการเรียนรู้ ๘ กลุ่ม และรายวิชาที่สถานศึกษาจัดทำเพิ่มเติม รวมทั้งต้องจัดให้มีเวลา สำหรับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทุกภาคเรียนตามความเหมาะสม

ช่วงชั้นที่ ๑ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑-๓ ให้สถานศึกษาจัดเวลาเรียนเป็นรายปี โดยมีเวลาเรียน วันละประมาณ ๔-๕ ชั่วโมง ช่วงชั้นนี้ เป็นช่วงชั้นแรกของการศึกษาขั้นพื้นฐาน เด็กจำเป็นต้องพัฒนา ทักษะพื้นฐานที่จำเป็น เพื่อช่วยให้สามารถเรียนสาระการเรียนรู้กลุ่มอื่น ๆ ได้รวดเร็วขึ้น ทักษะเหล่านี้ ได้แก่ ภาษาไทยด้านการอ่านและการเขียน และทักษะคณิตศาสตร์ ดังนั้น การฝึกทักษะด้านการอ่าน การเขียน และการคิดคำนวณ จึงควรใช้เวลาประมาณร้อยละ ๕๐ ของเวลาเรียนทั้งหมดในแต่ละ สัปดาห์ ส่วนเวลาที่เหลือก็ใช้สอนให้ครบทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ซึ่งรวมทั้งกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้วย

ช่วงชั้นที่ ๒ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔-๖ ให้สถานศึกษาจัดเวลาเรียนเป็นรายปี โดยมีเวลาเรียน วันละประมาณ ๔-๕ ชั่วโมง การจัดเวลาเรียนในกลุ่มภาษาไทย และคณิตศาสตร์อาจใช้เวลาลดลง เหลือประมาณร้อยละ ๔๐ ของเวลาเรียนในแต่ละสัปดาห์ โดยให้เวลากับกลุ่มวิทยาศาสตร์มากขึ้น สำหรับการเรียนภาษาไทยและคณิตศาสตร์ แม้เวลาเรียนจะลดลง ยังคงต้องฝึกฝนทบทวนอยู่เป็น ประจำ เพื่อพัฒนาทักษะขั้นพื้นฐานในระดับที่สูงขึ้น ดังนั้น สถานศึกษาจะมีเวลาอย่างเพียงพอให้เด็ก มีโอกาสเล่น ทำกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและปฏิบัติงานต่าง ๆ โดยต้องจัดเวลาเรียนในแต่ละกลุ่มสาระ

การเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนประมาณร้อยละ ๒๐ ส่วนเวลาที่เหลือ สถานศึกษาสามารถจัดกิจกรรมอื่น ๆ ได้ตามความเหมาะสม

ช่วงชั้นที่ ๓ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ ให้จัดเวลาเรียนเป็นรายปี มีเวลาเรียนประมาณวันละ ๕-๖ ชั่วโมง การกำหนดเวลาเรียน สำหรับ ๘ กลุ่มสาระการเรียนรู้ ทั้ง ๘ กลุ่ม ควรให้สัดส่วนใกล้เคียงกัน แต่อย่างไรก็ตามกลุ่มภาษาไทย คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ยังคงมีความสำคัญ ควรจัดเวลาเรียนให้มากกว่ากลุ่มอื่น ๆ สำหรับผู้เรียนที่มีความประสงค์จะศึกษาต่อและจัดรายวิชาอาชีพหรือโครงการอาชีพสำหรับผู้เรียนที่มีความสามารถที่จะออกไปสู่โลกอาชีพ

ช่วงชั้นที่ ๔ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔-๖ ให้จัดเวลาเรียนเป็นรายภาค โดยให้ค่าน้ำหนักของรายวิชาที่เรียนเป็นหน่วยกิต ใช้เกณฑ์ ๔๐ ชั่วโมงต่อภาคเรียน มีค่าน้ำหนักวิชา ๑ หน่วยกิต และมีเวลาเรียนประมาณวันละไม่น้อยกว่า ๖ ชั่วโมง การจัดเวลาและสาระการเรียนรู้ ในช่วงชั้นนี้เป็นการเริ่มเข้าสู่การเรียนเฉพาะสาขา จึงให้มีการเลือกเรียนในบางรายวิชาของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้และจัดทำ “รายวิชาเพิ่มเติมใหม่” บางรายวิชาที่น่าสนใจ หรือที่มีความยากในระดับสูงขึ้นไป เช่น แคลคูลัส ในคณิตศาสตร์ หรือวิทยาศาสตร์ชั้นสูง สำหรับผู้ที่เรียนกลุ่มสาระนี้ได้ดีเป็นพิเศษ นอกจากนี้สถานศึกษาสามารถปรับปรุงแบบการจัดการจัดการหลักสูตรให้เหมาะสมยิ่งขึ้นได้ในบางกลุ่มสาระการเรียนรู้ เช่น ศิลปะ ภาษาอังกฤษและเทคโนโลยี ซึ่งยังจำเป็นต้องเรียนอยู่ อาจจัดเป็นรายวิชาสั้น ๆ หรือรายวิชาเดี่ยว ๆ หรือรวมกันในลักษณะบูรณาการ เมื่อสถานศึกษาจัดการเรียนรู้ได้ตามมาตรฐานการเรียนช่วงชั้น ที่ระบุไว้แล้ว ก็อาจพัฒนาเป็นวิชาเลือกเฉพาะทางในระดับสูงขึ้นไปได้เช่นเดียวกัน

การจัดเวลาเรียนดังกล่าวข้างต้น เป็นแนวทางสำหรับการจัดการศึกษาในระบบสถานศึกษา ส่วนการจัดการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยนั้น ให้พิจารณายืดหยุ่นเวลาเรียนตามสถานการณ์และโอกาสที่เอื้ออำนวยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้

๗. การจัดการศึกษาสำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ

การจัดการศึกษาบางประเภทที่มีกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ ได้แก่ การศึกษาทางด้านศาสนา นาฏศิลป์ กีฬา อาชีวศึกษา การศึกษาที่ส่งเสริมความเป็นเลิศด้านต่าง ๆ การศึกษาสำหรับผู้บกพร่องในด้านต่าง ๆ ผู้มีความสามารถพิเศษ การศึกษานอกระบบและการศึกษาทางเลือกที่จัดโดยครอบครัว และองค์กรต่าง ๆ การจัดการศึกษาเหล่านี้ สามารถปรับใช้มาตรฐานการเรียนรู้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ตามความเหมาะสม ทั้งนี้ หลักเกณฑ์และวิธีการให้เป็นไปตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

๘. สาระและมาตรฐานการเรียนรู้

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดสาระและมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเกณฑ์ในการกำหนดคุณภาพของผู้เรียนเมื่อเรียนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน นอกจากนั้น ยังได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ เพื่อกำหนดคุณภาพของผู้เรียน เมื่อเรียนจบการศึกษาในแต่ละช่วงชั้น สาระและมาตรฐานการเรียนรู้การศึกษาขั้นพื้นฐานมีรายละเอียดดังนี้

ภาษาไทย

สาระที่ ๑ : การอ่าน

มาตรฐาน ท ๑.๑ : ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิดไปใช้ตัดสินใจ แก้ปัญหา และสร้างวิสัยทัศน์ในการดำเนินชีวิต และมีนิสัยรักการอ่าน

สาระที่ ๒ : การอ่าน

มาตรฐาน ท ๒.๑ : ใช้กระบวนการเขียน เขียนสื่อสาร เขียนเรียงความ ย่อความ และเขียนเรื่องราวในรูปแบบต่าง ๆ เขียนรายงานข้อมูลสารสนเทศ และรายงานการศึกษาค้นคว้าอย่างมีประสิทธิภาพ

สาระที่ ๓ : การฟัง การดูและการพูด

มาตรฐาน ท ๓.๑ : สามารถเลือกฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณ และพูดแสดงความรู้ ความคิด ความรู้สึกในโอกาสต่าง ๆ อย่างมีวิจารณญาณและสร้างสรรค์

สาระที่ ๔ : หลักการใช้ภาษา

มาตรฐาน ท ๔.๑ : เข้าใจธรรมชาติของภาษาและหลักภาษาไทย การเปลี่ยนแปลงของภาษา และพลังของภาษา ภูมิปัญญาทางภาษา และรักษาภาษาไทยไว้เป็นสมบัติของชาติ

มาตรฐาน ท ๔.๒ : สามารถใช้ภาษาแสวงหาความรู้ เสริมสร้างลักษณะนิสัย บุคลิกภาพ และความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับวัฒนธรรม อาชีพ สังคม และชีวิตประจำวัน

สาระที่ ๕ : วรรณคดี และวรรณกรรม

มาตรฐาน ท ๕.๑ : เข้าใจและแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์วรรณคดีและวรรณกรรมไทยอย่างเห็นคุณค่า และนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

คณิตศาสตร์

สาระที่ ๑ : จำนวนและการดำเนินการ

มาตรฐาน ค ๑.๑ : เข้าใจถึงความหลากหลายของการแสดงจำนวนและการใช้จำนวนในชีวิตจริง

มาตรฐาน ค ๑.๒ : เข้าใจถึงผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการของจำนวนและความสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินการต่าง ๆ และสามารถใช้ในการดำเนินการในการแก้ปัญหาได้

มาตรฐาน ค ๑.๓ : ใช้การประมาณค่าในการคำนวณและแก้ปัญหาได้

มาตรฐาน ค ๑.๔ : เข้าใจในระบบจำนวนและสามารถนำสมบัติเกี่ยวกับจำนวนไปใช้ได้

สาระที่ ๒ : การวัด

มาตรฐาน ค ๒.๑ : เข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับการวัด

มาตรฐาน ค ๒.๒ : วัดและคาดคะเนขนาดของสิ่งที่ต้องการวัดได้

มาตรฐาน ค ๒.๓ : แก้ปัญหาเกี่ยวกับการวัดได้

สาระที่ ๓ : เรขาคณิต

มาตรฐาน ค ๓.๑ : อธิบายและวิเคราะห์รูปเรขาคณิตสองมิติและสามมิติได้

การพัฒนาหลักสูตร ~ ๘๙ ~ Curriculum Development

มาตรฐาน ค ๓.๒ : ใช้การนึ่งภาพ (visualization) ใช้เหตุผลเกี่ยวกับปริภูมิ (spatial reasoning) และใช้แบบจำลองทางเรขาคณิต (geometric model) ในการแก้ปัญหาได้

สาระที่ ๔ : พีชคณิต

มาตรฐาน ค ๔.๑ : อธิบายและวิเคราะห์แบบรูป (pattern) ความสัมพันธ์และฟังก์ชันต่างๆ ได้

มาตรฐาน ค ๔.๒ : ใช้นิพจน์ สมการ อสมการ กราฟ และแบบจำลองทางคณิตศาสตร์อื่น ๆ แทนสถานการณ์ต่าง ๆ ตลอดจนแปลความหมายและนำไปใช้แก้ปัญหา ได้

สาระที่ ๕ : การวิเคราะห์ข้อมูลและความน่าจะเป็น

มาตรฐาน ค ๕.๑ : เข้าใจและใช้วิธีการทางสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลได้

มาตรฐาน ค ๕.๒ : ใช้วิธีการทางสถิติและความรู้เกี่ยวกับความน่าจะเป็นในการคาดการณ์ได้อย่างสมเหตุสมผล

มาตรฐาน ค ๕.๓ : ใช้ความรู้เกี่ยวกับสถิติและความน่าจะเป็นช่วยในการตัดสินใจและแก้ปัญหาได้

สาระที่ ๖ : ทักษะ/กระบวนการทางคณิตศาสตร์

มาตรฐาน ค ๖.๑ : มีความสามารถในการแก้ปัญหา

มาตรฐาน ค ๖.๒ : มีความสามารถในการให้เหตุผล

มาตรฐาน ค ๖.๓ : มีความสามารถในการสื่อสาร การสื่อความหมายทางคณิตศาสตร์ และการนำเสนอ

มาตรฐาน ค ๖.๔ : มีความสามารถในการเชื่อมโยงความรู้ต่าง ๆ ทางคณิตศาสตร์และเชื่อมโยงคณิตศาสตร์กับศาสตร์อื่น ๆ ได้

มาตรฐาน ค ๖.๕ : มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

วิทยาศาสตร์

สาระที่ ๑ : สิ่งมีชีวิตกับกระบวนการดำรงชีวิต

มาตรฐาน ว ๑.๑ : เข้าใจหน่วยพื้นฐานของสิ่งมีชีวิต ความสัมพันธ์ของโครงสร้างและหน้าที่ของระบบต่าง ๆ ของสิ่งมีชีวิตที่ทำงานสัมพันธ์กัน มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้ และนำความรู้ไปใช้ในการดำรงชีวิตของตนเองและดูแลสิ่งมีชีวิต

มาตรฐาน ว ๑.๒ : เข้าใจกระบวนการและความสำคัญของการถ่ายทอดลักษณะทางพันธุกรรม วิวัฒนาการของสิ่งมีชีวิต ความหลากหลายทางชีวภาพ การใช้เทคโนโลยีชีวภาพมีผลต่อมนุษย์และสิ่งแวดล้อม มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ และจิตวิทยาศาสตร์ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

สาระที่ ๒ : ชีวิตกับสิ่งแวดล้อม

มาตรฐาน ว ๒.๑ : เข้าใจสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมกับสิ่งมีชีวิต ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ ในระบบนิเวศ มีกระบวนการสืบเสาะ

หาความรู้และจิตวิทยาศาสตร์ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้ และนำความรู้ไปใช้
ประโยชน์

มาตรฐาน ว ๒.๒ : เข้าใจความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ การใช้ทรัพยากรธรรมชาติใน
ระดับท้องถิ่น ประเทศ และโลก นำความรู้ไปใช้ในการจัดการทรัพยากร
ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

สาระที่ ๓ : สารและสมบัติของสาร

มาตรฐาน ว ๓.๑ : เข้าใจสมบัติของสาร ความสัมพันธ์ระหว่างสมบัติของสารกับโครงสร้าง
และแรงยึดเหนี่ยวระหว่างอนุภาค มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้และ
จิตวิทยาศาสตร์ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

มาตรฐาน ว ๓.๒ : เข้าใจหลักการและธรรมชาติของการเปลี่ยนสถานะของสาร การเกิด
สารละลาย การเกิดปฏิกิริยาเคมี มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ และ
จิตวิทยาศาสตร์ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

สาระที่ ๔ : แรงแรงและการเคลื่อนที่

มาตรฐาน ว ๔.๑ : เข้าใจธรรมชาติของแรงแม่เหล็กไฟฟ้า แรงโน้มถ่วง และแรงนิวเคลียร์
มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้ และนำความรู้ไปใช้
ประโยชน์อย่างถูกต้องและมีคุณธรรม

มาตรฐาน ว ๔.๒ : เข้าใจลักษณะการเคลื่อนที่แบบต่าง ๆ ของวัตถุในธรรมชาติ มีกระบวนการ
สืบเสาะหาความรู้และจิตวิทยาศาสตร์ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้ และนำความรู้ไป
ใช้ประโยชน์

สาระที่ ๕ : พลังงาน

มาตรฐาน ว ๕.๑ : เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างพลังงานกับการดำรงชีวิต การเปลี่ยนรูป
พลังงานปฏิสัมพันธ์ระหว่างสารและพลังงาน ผลของการใช้พลังงาน
ต่อชีวิตและสิ่งแวดล้อม มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้
และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

สาระที่ ๖ : กระบวนการเปลี่ยนแปลงของโลก

มาตรฐาน ว ๖.๑ : เข้าใจกระบวนการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นบนผิวโลกและภายในโลก ความสัมพันธ์
ของกระบวนการต่าง ๆ ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ ภูมิประเทศ
และสัณฐานของโลก มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้และจิตวิทยาศาสตร์
สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้ และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

สาระที่ ๗ : ดาราศาสตร์และอวกาศ

มาตรฐาน ว ๗.๑ : เข้าใจวิวัฒนาการของระบบสุริยะและกาแล็กซี ปฏิสัมพันธ์ภายในระบบ
สุริยะและผลต่อสิ่งมีชีวิตบนโลก มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้และ
จิตวิทยาศาสตร์ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

มาตรฐาน ว ๗.๒ : เข้าใจความสำคัญของเทคโนโลยีอวกาศที่นำมาใช้ในการสำรวจอวกาศ และ
ทรัพยากรธรรมชาติ ด้านการเกษตรและการสื่อสาร สื่อสารสิ่งที่ เรียนรู้และ
นำความรู้ไปใช้ประโยชน์อย่างมีคุณธรรมต่อชีวิตและสิ่งแวดล้อม

สาระที่ ๘ : ธรรมชาติของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

มาตรฐาน ว ๘.๑ : ใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์ ในการสืบเสาะหาความรู้ การแก้ปัญหา รู้ว่าปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่เกิดขึ้นในส่วนใหญ่มีรูปแบบที่แน่นอน สามารถอธิบายและตรวจสอบได้ ภายใต้อข้อมูลและเครื่องมือที่มีอยู่ในช่วงเวลานั้น ๆ เข้าใจว่าวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี สังคม และสิ่งแวดล้อมมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน

สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

สาระที่ ๑ : ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส ๑.๑ : เข้าใจประวัติ ความสำคัญ หลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ สามารถนำหลักธรรมของศาสนามาเป็นหลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน

มาตรฐาน ส ๑.๒ : ยึดมั่นในศีลธรรม การกระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม และศรัทธาในพระพุทธศาสนา หรือ ศาสนาที่ตนนับถือ

มาตรฐาน ส ๑.๓ : เข้าใจประวัติ ความสำคัญ หลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ค่านิยมที่ดีงาม และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตน บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม สิ่งแวดล้อม เพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่าง สันติสุข

สาระที่ ๒ : ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส ๒.๑ : ปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองที่ดี ตามกฎหมาย ประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข

มาตรฐาน ส ๒.๒ : เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธา และดำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

สาระที่ ๓ : เศรษฐศาสตร์

มาตรฐาน ส ๓.๑ : เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิต และการบริโภค การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเศรษฐกิจอย่างพอเพียง เพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ

มาตรฐาน ส ๓.๒ : เข้าใจระบบ และสถาบันทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ความสัมพันธ์ของระบบเศรษฐกิจและความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก

สาระที่ ๔ : ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส ๔.๑ : เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลา และยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์บนพื้นฐานของความเป็นเหตุเป็นผล มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ

มาตรฐาน ส ๔.๒ : เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตถึงปัจจุบัน ในแง่ความสัมพันธ์ และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญ และสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

มาตรฐาน ส ๔.๓ : เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความภูมิใจและธำรงความเป็นไทย

สาระที่ ๕ : ภูมิศาสตร์

มาตรฐาน ส ๕.๑ : เข้าใจลักษณะของโลกทางกายภาพ ตระหนักความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งที่ปรากฏในระวางที่ ซึ่งมีผลต่อกันและกันในระบบของธรรมชาติ ใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ในการค้นหาข้อมูล ภูมิสารสนเทศ อันจะนำไปสู่การใช้ และการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรฐาน ส ๕.๒ : เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์วัฒนธรรมและมีจิตสำนึก อนุรักษ์ ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

สุขศึกษาและพลศึกษา

สาระที่ ๑ : การเจริญเติบโตและการพัฒนาการของมนุษย์

มาตรฐาน พ ๑.๑ : เข้าใจธรรมชาติของการเจริญเติบโต และการพัฒนาการของมนุษย์

สาระที่ ๒ : ชีวิตและครอบครัว

มาตรฐาน พ ๒.๑ : เข้าใจและเห็นคุณค่าของชีวิต ครอบครัว เพศศึกษา และมีทักษะในการดำเนินชีวิต

สาระที่ ๓ : การเคลื่อนไหว การออกกำลังกาย การเล่นเกม กีฬาไทย และกีฬาสากล

มาตรฐาน พ ๓.๑ : เข้าใจ มีทักษะในการเคลื่อนไหว กิจกรรมทางกาย การเล่นเกม และกีฬา

มาตรฐาน พ ๓.๒ : รักการออกกำลังกาย การเล่นเกม และการเล่นกีฬา ปฏิบัติเป็นประจำอย่างสม่ำเสมอ มีวินัย เคารพสิทธิ กฎ กติกา มีน้ำใจนักกีฬา มีจิตวิญญาณในการแข่งขัน และชื่นชมในสุนทรียภาพของการกีฬา

สาระที่ ๔ : การสร้างเสริมสุขภาพ สมรรถภาพและการป้องกันโรค

มาตรฐาน พ ๔.๑ : เห็นคุณค่า และมีทักษะในการสร้างเสริมสุขภาพ การดำรงสุขภาพ การป้องกันโรค และการสร้างเสริมสมรรถภาพเพื่อสุขภาพ

สาระที่ ๕ : ความปลอดภัยในชีวิต

มาตรฐาน พ ๕.๑ : ป้องกันและหลีกเลี่ยงปัจจัยเสี่ยง พฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพ อุบัติเหตุ การใช้จ่าย สารเสพติด และความรุนแรง

ศิลปะ

สาระที่ ๑ : ทัศนศิลป์

มาตรฐาน ศ ๑.๑ : สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ตามจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ และวิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์คุณค่างานทัศนศิลป์ ถ่ายทอด ความรู้สึกความคิด ต่องานศิลปะอย่างชื่นชม และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

การพัฒนาหลักสูตร ~ ๙๓ ~ Curriculum Development

มาตรฐาน ศ ๑.๒ : เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างทัศนศิลป์ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมเห็นคุณค่างานทัศนศิลป์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทยและภูมิปัญญาท้องถิ่น

สาระที่ ๒ : ดนตรี

มาตรฐาน ศ ๒.๑ : เข้าใจและแสดงออกทางดนตรีอย่างสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์คุณค่า ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่อดนตรีอย่างอิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

มาตรฐาน ศ ๒.๒ : เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างดนตรี ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมเห็นคุณค่าของดนตรี ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย และภูมิปัญญาท้องถิ่น

สาระที่ ๓ : นาฏศิลป์

มาตรฐาน ศ ๓.๑ : เข้าใจและแสดงออกทางนาฏศิลป์อย่างสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์ คุณค่านาฏศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดอย่างอิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

มาตรฐาน ศ ๓.๒ : เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างนาฏศิลป์ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่าของนาฏศิลป์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย และภูมิปัญญาท้องถิ่น

การงานอาชีพและเทคโนโลยี

สาระที่ ๑ : การดำรงชีวิตและครอบครัว

มาตรฐาน ง ๑.๑ : เข้าใจ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทักษะ มีคุณธรรม มีจิตสำนึก ในการใช้พลังงาน ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ในการทำงานเพื่อการดำรงชีวิตและครอบครัวที่เกี่ยวข้องกับงานบ้าน งานเกษตร งานช่าง งานประดิษฐ์ และงานธุรกิจ

มาตรฐาน ง ๑.๒ : มีทักษะ กระบวนการทำงาน การจัดการ การทำงานเป็นกลุ่ม การแสวงหาความรู้ สามารถแก้ปัญหาในการทำงาน รักการทำงาน และมีเจตคติที่ดีต่อ งาน

สาระที่ ๒ : การอาชีพ

มาตรฐาน ง ๒.๑ : เข้าใจ มีทักษะ มีประสบการณ์ในงานอาชีพสุจริต มีคุณธรรม มีเจตคติที่ดีต่องานอาชีพ และเห็นแนวทางในการประกอบอาชีพสุจริต

สาระที่ ๓ : การออกแบบและเทคโนโลยี

มาตรฐาน ง ๓.๑ : เข้าใจธรรมชาติและกระบวนการทำงานของเทคโนโลยี ใช้ความรู้ภูมิปัญญาจินตนาการและความคิดอย่างมีระบบในการออกแบบสร้างสิ่งของ เครื่องใช้ วิธีการเชิงกลยุทธ์ ตามกระบวนการเทคโนโลยี สามารถตัดสินใจ เลือกใช้เทคโนโลยีในทางการสร้างสรรค์ต่อชีวิต สังคม สิ่งแวดล้อมโลกของงานและอาชีพ

สาระที่ ๔ : เทคโนโลยีสารสนเทศ

มาตรฐาน ง ๔.๑ : เข้าใจ เห็นคุณค่า และใช้กระบวนการเทคโนโลยีสารสนเทศในการสืบค้นข้อมูล การเรียนรู้ การสื่อสาร การแก้ปัญหา การทำงานและอาชีพอย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และมีคุณธรรม

สาระที่ ๕ : เทคโนโลยีเพื่อการทำงานและอาชีพ

มาตรฐาน ง ๕.๑ : ใช้เทคโนโลยีในการทำงาน การผลิต การออกแบบ การแก้ปัญหา การสร้างงาน การสร้างอาชีพสุจริตอย่างมีความเข้าใจ มีการวางแผนเชิงกลยุทธ์ และมีความคิดสร้างสรรค์

ภาษาต่างประเทศ

ภาษาต่างประเทศที่เป็นสาระการเรียนรู้พื้นฐาน ซึ่งกำหนดให้เรียนตลอดหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ ภาษาอังกฤษ ส่วนภาษาต่างประเทศอื่น เช่น ภาษาฝรั่งเศส เยอรมัน จีน อาหรับ และภาษากลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน หรือภาษาอื่น ๆ ให้อยู่ในดุลยพินิจของสถานศึกษาที่จะจัดทำรายวิชาประกอบการจัดการเรียนรู้ตามความเหมาะสม

สาระที่ ๑ : ภาษาเพื่อการสื่อสาร

มาตรฐาน ต ๑.๑ : เข้าใจกระบวนการฟังและการอ่าน สามารถตีความเรื่องที่ฟังและอ่านจากสื่อประเภทต่าง ๆ และนำความรู้มาใช้อย่างมีวิจารณญาณ

มาตรฐาน ต ๑.๒ : มีทักษะในการสื่อสารทางภาษา แลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร ความคิดเห็น แสดงความรู้สึกร่วมโดยใช้เทคโนโลยี และการจัดการที่เหมาะสม เพื่อการเรียนรู้ ตลอดชีวิต

มาตรฐาน ต ๑.๓ : เข้าใจกระบวนการพูด การเขียน และการสื่อสารข้อมูล ความคิดเห็น และความคิดรวบยอดในเรื่องต่าง ๆ ได้อย่างสร้างสรรค์ มีประสิทธิภาพและมีสุนทรีย์ภาพ

สาระที่ ๒ : ภาษาและวัฒนธรรม

มาตรฐาน ต ๒.๑ : เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับวัฒนธรรมเจ้าของภาษา และนำไปใช้ได้อย่างเหมาะสมกับกาลเทศะ

มาตรฐาน ต ๒.๒ : เข้าใจความเหมือนและความแตกต่างระหว่างภาษา และวัฒนธรรมของเจ้าของภาษากับภาษาและวัฒนธรรมไทย และนำมาใช้อย่างมีวิจารณญาณ

สาระที่ ๓ : ภาษากับความสัมพันธ์กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น

มาตรฐาน ต ๓.๑ : ใช้ภาษาต่างประเทศในการเชื่อมโยงความรู้กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นและเป็นพื้นฐานในการพัฒนาและเปิดโลกทัศน์ของตน

สาระที่ ๔ : ภาษากับความสัมพันธ์กับชุมชนและโลก

มาตรฐาน ต ๔.๑ : สามารถใช้ภาษาต่างประเทศ ตามสถานการณ์ต่าง ๆ ทั้งในสถานศึกษา ชุมชนและสังคม

มาตรฐาน ต ๔.๒ : สามารถใช้ภาษาต่างประเทศเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ การทำงานการประกอบอาชีพ การสร้างความร่วมมือ และการอยู่ร่วมกันในสังคม

สำหรับมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นของกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง ๘ กลุ่มนั้น กระทรวงศึกษาธิการได้จัดทำเอกสารประกอบหลักสูตร โดยแยกเป็นรายละเอียดของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่อไปนี้เป็นตัวอย่างมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นของกลุ่มสาระการเรียนรู้ ๘ กลุ่ม ดังต่อไปนี้

๙. การจัดการเรียนรู้

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๓๒ กำหนดแนวทางในการจัดการศึกษาไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ฉะนั้น ครูผู้สอน และผู้จัดการศึกษาจะต้องเปลี่ยนแปลงบทบาทจากการเป็นผู้นำ ผู้ถ่ายทอดความรู้ ไปเป็นผู้ช่วยเหลือส่งเสริมและสนับสนุนผู้เรียนในการแสวงหาความรู้จากสื่อและแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ และให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่ผู้เรียน เพื่อนำข้อมูลเหล่านั้นไปใช้สร้างสรรค์ความรู้ของตน

การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน นอกจากจะมุ่งปลูกฝังด้านปัญญา พัฒนาการคิดของผู้เรียนให้มีความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีวิจารณญาณแล้วยังมุ่งพัฒนาความสามารถทางอารมณ์ โดยการปลูกฝังให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของตนเอง เข้าใจตนเอง เห็นอกเห็นใจผู้อื่น สามารถแก้ปัญหาข้อขัดแย้งทางอารมณ์ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

เนื่องจากประเทศไทยและประเทศต่าง ๆ ในโลกกำลังประสบปัญหาด้านสังคมเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะเรื่องของความขัดแย้ง ทั้งความคิดและการกระทำของตัวบุคคล องค์กร และสังคม ฉะนั้น สถานศึกษาจะต้องมุ่งเน้นการเรียนรู้ เพื่อให้เข้าใจสถานการณ์ หาทางแก้ไข โดยเฉพาะส่วนที่เกี่ยวกับศาสนาและวัฒนธรรมเป็นกรณีพิเศษด้วย

การเรียนรู้ในสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ มีกระบวนการและวิธีการที่หลากหลาย ผู้สอนต้องคำนึงถึงพัฒนาการทางด้านร่างกาย และสติปัญญา วิธีการเรียนรู้ ความสนใจ และความสามารถของผู้เรียนเป็นระยะ ๆ อย่างต่อเนื่อง ดังนั้น การจัดการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้น ควรใช้รูปแบบ/วิธีการที่หลากหลาย เน้นการจัดการเรียนการสอนตามสภาพจริง การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้ร่วมกัน การเรียนรู้จากธรรมชาติ การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง และการเรียนรู้แบบบูรณาการ การใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ การเรียนรู้คู่คุณธรรม ทั้งนี้ ต้องพยายามนำกระบวนการจัดการ กระบวนการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม กระบวนการคิดและกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ไปสอดแทรกในการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ เนื้อหาและกระบวนการ ต่าง ๆ ข้ามกลุ่มสาระการเรียนรู้ ซึ่งการเรียนรู้ในลักษณะองค์รวมการบูรณาการ เป็นการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ร่วมกัน ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยนำกระบวนการเรียนรู้จากกลุ่มสาระเดียวกัน หรือต่างกลุ่มสาระการเรียนรู้มาบูรณาการในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งจัดได้หลายลักษณะ เช่น

๙.๑ การบูรณาการแบบผู้สอนคนเดียว ผู้สอนสามารถจัดการเรียนรู้ โดยเชื่อมโยงสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ กับหัวข้อเรื่องที่สอดคล้องกับชีวิตจริง หรือสาระที่กำหนดขึ้นมา เช่น เรื่องสิ่งแวดล้อม น้ำ เป็นต้น ผู้สอนสามารถเชื่อมโยงสาระ และกระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มสาระต่าง ๆ เช่น การอ่าน การเขียน การคิดคำนวณ การคิดวิเคราะห์ต่าง ๆ ทำให้ผู้เรียนได้ใช้ทักษะและกระบวนการเรียนรู้ไปแสวงหาความรู้ความจริงจากหัวข้อเรื่องที่กำหนด

๙.๒ การบูรณาการแบบคู่ขนาน มีผู้สอนตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมกันจัดการเรียน การสอน โดยอาจยึดหัวข้อเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง แล้วบูรณาการเชื่อมโยงแบบคู่ขนาน เช่น ผู้สอนคน

หนึ่งสอนวิทยาศาสตร์ เรื่องเงา ผู้สอนอีกคนอาจสอนคณิตศาสตร์ เรื่องการวัดระยะทางโดยการวัดเงา คิดคำนวณในเรื่องเงาในช่วงเวลาต่าง ๆ จัดทำกราฟของเงาในระยะต่าง ๆ หรือ อีกคนหนึ่งอาจให้ผู้เรียนรู้ศิลปะเรื่องเทคนิคการวาดรูปที่มีเงา

๙.๓ การบูรณาการแบบสหวิทยาการ การบูรณาการในลักษณะนี้ นำเนื้อหาจากหลายกลุ่มสาระมาเชื่อมโยงเพื่อจัดการเรียนรู้ ซึ่งโดยทั่วไปผู้สอนมักจัดการเรียนการสอนแยกตามรายวิชา หรือกลุ่มวิชา แต่ในบางเรื่อง ผู้สอนจัดการเรียนการสอนร่วมกันในเรื่องเดียวกัน เช่น เรื่องวันสิ่งแวดล้อมของชาติ ผู้สอนภาษาไทยจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนรู้ภาษา คำศัพท์เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ผู้สอนวิทยาศาสตร์จัดกิจกรรมค้นคว้าเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ผู้สอนสังคมศึกษาให้ผู้เรียนค้นคว้าหรือทำกิจกรรมชมรมเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม และครูผู้สอนสุขศึกษาอาจจัดให้ทำกิจกรรมเกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดล้อมให้ถูกสุขลักษณะ เป็นต้น

๙.๔ การบูรณาการแบบโครงการ ผู้สอนสามารถจัดการเรียนการสอนโดยบูรณาการเป็นโครงการ โดยผู้เรียนและครูผู้สอนร่วมกันสร้างสรรค์โครงการขึ้น โดยใช้เวลาการเรียนต่อเนื่องกันได้หลายชั่วโมง ด้วยการนำเอาจำนวนชั่วโมงของวิชาต่าง ๆ ที่ ครูผู้สอนเคยสอนแยกกันนั้นมารวมเป็นเรื่องเดียวกัน มีเป้าหมายเดียวกัน ในลักษณะของการสอนเป็นทีม เรียนเป็นทีม ในกรณีที่ต้องการเน้นทักษะบางเรื่องเป็นพิเศษ ครูผู้สอนสามารถแยกกันสอนได้ เช่น กิจกรรมเข้าค่ายดนตรี กิจกรรมเข้าค่ายภาษาอังกฤษ กิจกรรมเข้าค่ายศิลปะ เป็นต้น

นอกจากนี้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดแนวการจัดการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้น ดังนี้คือ

ช่วงชั้นที่ ๑ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑-๓ การจัดการเรียนรู้ต้องสนองต่อความสนใจของผู้เรียน โดยคำนึงถึงหลักจิตวิทยาพัฒนาการ และจิตวิทยาการเรียนรู้ ทั้งนี้ ในแต่ละคาบเวลาเรียนนั้นไม่ควรใช้เวลานานเกินความสนใจของผู้เรียน สถานศึกษาต้องจัดการเรียนรู้ให้ครบทุกกลุ่มสาระ ในลักษณะบูรณาการที่มีภาษาไทยและคณิตศาสตร์เป็นหลัก เน้นการเรียนรู้ตามสภาพจริง มีความสนุกสนาน ได้ปฏิบัติจริง เพื่อพัฒนาความเป็นมนุษย์ ทักษะพื้นฐานการติดต่อสื่อสารในการคิดคำนวณ การคิดวิเคราะห์ และพัฒนาลักษณะนิสัยและสุนทรียภาพ

ช่วงชั้นที่ ๒ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔-๖ การจัดการเรียนรู้มีลักษณะคล้ายกับช่วงชั้นที่ ๑ แต่จะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนในสิ่งที่ตนสนใจ มุ่งเน้นทักษะการทำงานเป็นกลุ่ม การสอนแบบบูรณาการ โครงการงาน การใช้หัวเรื่องในการจัดการเรียนการสอน เพื่อมุ่งให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการคิด การค้นคว้า แสวงหาความรู้ สร้างความรู้ด้วยตนเอง สามารถสร้างสรรค์ผลงานแล้วนำไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่น

ช่วงชั้นที่ ๓ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ที่มีหลักการ ทฤษฎีที่ยาก ซับซ้อน อาจจัดแยกเฉพาะ และควรเน้นการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานมากขึ้น เพื่อมุ่งให้ผู้เรียนเกิดความคิด ความเข้าใจ และรู้จักตนเองในด้านความสามารถ ความถนัด เพื่อเตรียมตัวเข้าสู่อาชีพ สถานศึกษาต้องจัดบรรยากาศการเรียนรู้ให้เหมาะสม

ช่วงชั้นที่ ๔ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔-๖ การจัดการเรียนรู้เริ่มเน้นเข้าสู่เฉพาะทางมากขึ้น มุ่งเน้นความสามารถ ความคิดระดับสูง และความต้องการของผู้เรียน ทั้งในด้านอาชีพการศึกษาเฉพาะทาง ตลอดจนงานการศึกษาต่อ

๑๐. สื่อการเรียนรู้

การจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และหลักสูตรสถานศึกษามุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และใช้เวลาอย่างสร้างสรรค์ รวมทั้งมีความยืดหยุ่น สนองความต้องการของผู้เรียน ชุมชน สังคมและประเทศชาติ ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ และเรียนรู้ได้จากสื่อการเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้ทุกประเภท รวมทั้งจากเครือข่ายการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่น ชุมชนและแหล่งอื่น ๆ เน้นสื่อที่ผู้เรียนและผู้สอนใช้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนผู้สอนสามารถจัดทำและพัฒนาสื่อการเรียนรู้ขึ้นเองหรือนำสื่อต่าง ๆ ที่มีอยู่รอบตัว และในระบบสารสนเทศมาใช้ในการเรียนรู้ โดยใช้วิจารณญาณในการเลือกใช้สื่อและแหล่งความรู้ โดยเฉพาะหนังสือเรียน ควรมีเนื้อหาสาระครอบคลุมตลอดช่วงชั้น สื่อสิ่งพิมพ์ควรจัดให้มีอย่างเพียงพอ ทั้งนี้ ควรให้ผู้เรียนสามารถยืมได้จากศูนย์สื่อ หรือห้องสมุดของสถานศึกษา

ลักษณะของสื่อการเรียนรู้ที่จะนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ ควรมีความหลากหลาย ทั้งสื่อธรรมชาติ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยี และสื่ออื่น ๆ ซึ่งช่วยส่งเสริมให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีคุณค่า น่าสนใจ ชวนคิด ชวนติดตาม เข้าใจได้ง่าย และรวดเร็วขึ้น รวมทั้งกระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักวิธีการแสวงหาความรู้ เกิดการเรียนรู้อย่างกว้างขวาง ลึกซึ้งและต่อเนื่องตลอดเวลา เพื่อให้การใช้สื่อการเรียนรู้เป็นไปตามแนวการจัดการเรียนรู้ และพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง สถานศึกษาหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และผู้ที่มีหน้าที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรดำเนินการดังนี้

- ๑๐.๑ จัดทำและจัดหาสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาประยุกต์ให้เป็นสื่อการเรียนรู้
- ๑๐.๒ ศึกษา ค้นคว้า วิจัย เพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน
- ๑๐.๓ จัดทำและจัดหาสื่อการเรียนรู้ สำหรับการศึกษาค้นคว้าของผู้เรียน และสำหรับเสริมความรู้ของผู้สอน
- ๑๐.๔ ศึกษาวิธีการเลือก และการใช้สื่อการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพเหมาะสม หลากหลาย และสอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้ ธรรมชาติของสาระการเรียนรู้ และความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน
- ๑๐.๕ ศึกษาวิธีการวิเคราะห์และประเมินคุณภาพมาตรฐานสื่อการเรียนรู้ที่จัดทำขึ้นเอง และที่เลือกนำมาใช้ประกอบการเรียนรู้ โดยมีการวิเคราะห์และประเมินสื่อการเรียนรู้ที่ใช้อยู่เป็นอย่างดีเสมอ
- ๑๐.๖ จัดหาหรือจัดให้มีแหล่งการเรียนรู้ ศูนย์สื่อการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษาและในชุมชน เพื่อการศึกษาค้นคว้าแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ และพัฒนาสื่อการเรียนรู้
- ๑๐.๗ จัดให้มีเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ระหว่างสถานศึกษา ท้องถิ่น ชุมชน และสังคมอื่น
- ๑๐.๘ จัดให้มีการกำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานเกี่ยวกับสื่อ และ การใช้สื่อการเรียนรู้เป็นระยะ ๆ

๑๑. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

การประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีกรอบการประเมินตามหลักสูตรแกนกลาง และแนวดำเนินการในการวัดและประเมินผลการเรียนที่สถานศึกษาจะต้องนำไปกำหนดเป็นแนวปฏิบัติให้เหมาะสมกับสถานศึกษาของตน ดังนี้

๑๑.๑ ข้อกำหนดการวัดและประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานตามกรอบของหลักสูตรแกนกลาง หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๔ ที่สถานศึกษาจะนำไปจัดทำเป็นหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนสำหรับแต่ละสถานศึกษานั้น มีข้อกำหนดที่สถานศึกษาจะต้องดำเนินการเกี่ยวกับการวัดและประเมินผล การเรียน ดังนี้

๑๑.๑.๑ ดำเนินการวัดและประเมินผลระดับชั้นเรียน ได้แก่ การประเมินผลการเรียนรู้และพัฒนาการของผู้เรียนระหว่างเรียน เพื่อหาคำตอบว่าผู้เรียนมีความก้าวหน้าด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการและค่านิยมอันพึงประสงค์จากการร่วมกิจกรรมการเรียนการสอน หรือกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนต่างๆ หรือไม่เพียงไร ซึ่งจะสะท้อนความสำเร็จในการเรียนของผู้เรียนและประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาของผู้สอน เป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทั้งผู้เรียน ผู้สอน สถานศึกษาและผู้ปกครองนำไปพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ และใช้สำหรับตัดสินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในด้านต่างๆ ของผู้เรียน

๑๑.๑.๒ ดำเนินการประเมินผลระดับสถานศึกษา ได้แก่ การประเมินผลการเรียนและพัฒนาการของผู้เรียนปลายปีหรือปลายภาค และเมื่อสิ้นสุดช่วงชั้นเพื่อนำผลไปใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงผู้เรียนให้มีคุณภาพตามผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง และมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น รวมทั้งนำผลการประเมินไปใช้พิจารณาตัดสินผลการเรียนรายวิชา และตัดสินการเลื่อนช่วงชั้น

๑๑.๑.๓ ดำเนินการประเมินคุณภาพการศึกษาระดับชาติ ได้แก่ การประเมินคุณภาพทางการศึกษาของผู้เรียนทุกคนในปีสุดท้ายของแต่ละช่วงชั้น คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ ในระดับชาติ ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการจะกำหนดให้มีการประเมินในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ ตามความจำเป็นเป็นรายปีไป ข้อมูลจากการประเมินจะนำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน คุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาและคุณภาพการศึกษาของชาติได้ สถานศึกษาจะต้องจัดให้ผู้เรียนได้เข้ารับการประเมินผลระดับชาติและกระตุ้นให้ผู้เรียนได้แสดงความสามารถในการประเมินอย่างเต็มศักยภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลคุณภาพทางการศึกษาที่แท้จริงของผู้เรียน ของสถานศึกษา และของประเทศชาติ

๑๑.๒ การตัดสินผลการเรียนรู้ให้ผู้เรียนผ่านช่วงชั้น และจบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานการจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ใช้เวลา ๑๒ ปี ผู้เรียนสามารถจบการศึกษาได้ ๒ ช่วง คือ จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ถือว่า จบการศึกษาภาคบังคับ และจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ ซึ่งถือว่า จบการศึกษาขั้นพื้นฐาน การตัดสินผลการเรียนผ่านช่วงชั้น และจบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ต้องเป็นไปตามเกณฑ์ ดังนี้

๑๑.๒.๑ เกณฑ์มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ ๑, ๒, และ ๓ (ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑-๓ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔-๖ และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ (จบการศึกษาภาคบังคับ))

การพัฒนาหลักสูตร ~ ๙๙ ~ Curriculum Development

๑) ผู้เรียนต้องเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง ๘ กลุ่ม และได้รับการตัดสินผลการเรียนให้ได้ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

๒) ผู้เรียนต้องผ่านการประเมินการอ่าน คิด วิเคราะห์ เขียน ให้ได้ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

๓) ผู้เรียนต้องผ่านการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

๔) ผู้เรียนต้องเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และผ่านการประเมินตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

๑๑.๒.๒ เกณฑ์มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ ๔ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔-๖ (จบการศึกษาขั้นพื้นฐาน)

๑) ผู้เรียนต้องเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง ๘ กลุ่ม และได้หน่วยกิตครบตามหลักสูตรที่สถานศึกษากำหนด และได้รับการตัดสินผลการเรียนให้ได้ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

๒) ผู้เรียนต้องผ่านการประเมินการอ่าน คิด วิเคราะห์ เขียน ให้ได้ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

๓) ผู้เรียนต้องผ่านการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

๔) ผู้เรียนต้องเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและผ่านการประเมินตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

๕) ดำเนินการจัดทำเอกสารหลักฐานทางการศึกษา เพื่อใช้เป็นเอกสารประกอบการดำเนินงานเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการเรียน และเป็นเอกสารหลักฐานทางการศึกษา

๖) ดำเนินการเทียบโอนผลการเรียนของผู้เรียน ซึ่งได้ศึกษามาจากต่างรูปแบบการศึกษา และหรือต่างสถานศึกษา เพื่อใช้เป็นผลการเรียนตามหลักสูตรของสถานศึกษาที่ตนกำลังศึกษาอยู่

การศึกษาตามมาตรฐานเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาของโลกในยุคการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งประเทศไทยได้นำแนวคิดดังกล่าวมาใช้เป็นตัวขับเคลื่อนกระบวนการปฏิรูปการศึกษา มีข้อพึงสังเกตว่า นักการศึกษาจะต้องมีแนวทางปฏิบัติอย่างไรจึงจะทำให้บรรลุถึงการศึกษาตามมาตรฐาน และต้องเข้าใจอย่างถ่องแท้ว่า การศึกษาตามมาตรฐานต้องตั้งอยู่บนหลักพื้นฐานว่า นักเรียนทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของรัฐ สถานศึกษา และทุกคนที่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาจะต้องจัดเตรียมโอกาสที่จะให้ผู้เรียนสามารถบรรลุตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ ซึ่งเรียกว่า ความเสมอภาคของการเรียนรู้ตามมาตรฐาน (opportunity to learn standards หรือ OTL)

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ เป็นหลักสูตรที่มีหลักการที่เน้นความมีเอกภาพด้านนโยบาย และมีความหลากหลายในการปฏิบัติ เป็นหลักสูตรแกนกลางที่มีโครงสร้างหลักสูตรยืดหยุ่น มีมาตรฐานเป็นตัวกำหนดคุณภาพผู้เรียน จัดต่อเนื่องกันตลอด ๑๒ ปี มุ่งเน้นความรู้คู่คุณธรรม มีความเป็นไทย และความเป็นสากล สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่ในการจัดการศึกษาให้บรรลุตามมาตรฐาน โดยการจัดทำสาระของหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อความเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน และประเทศชาติ

โครงสร้างของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน แบ่งเป็น ๔ ช่วงชั้น คือ ช่วงชั้นที่ ๑ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ - ๓ ช่วงชั้นที่ ๒ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ - ๖ ช่วงชั้นที่ ๓ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ - ๓ และช่วงชั้นที่ ๔ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ - ๖ ประกอบด้วยสาระการเรียนรู้ ๘ กลุ่มสาระการเรียนรู้ คือ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศ ตลอดจนการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อพัฒนาความสามารถของตนเองตามศักยภาพ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนมี ๒ ลักษณะ คือ กิจกรรมแนะแนว และกิจกรรมนักเรียน

มาตรฐานการเรียนรู้ หมายถึง ข้อความที่ระบุถึงความรู้ ทักษะ ค่านิยม เป็นสิ่งที่นักเรียนทุกคนควรรู้ และสามารถทำได้ปฏิบัติได้เมื่อเรียนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน องค์ประกอบของมาตรฐาน ได้แก่ สาระในกลุ่มสาระการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้ และมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น

การจัดการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้น ควรใช้รูปแบบ หรือวิธีการที่หลากหลาย เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยจัดการเรียนการสอนตามสภาพจริง เรียนรู้จากการปฏิบัติ เน้นการบูรณาการ และสอดแทรกค่านิยม คุณธรรมจริยธรรม อย่างต่อเนื่องตลอด ๑๒ ปี

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ แบ่งเป็น การวัดและประเมินผลระดับชั้นเรียน ระดับสถานศึกษา และประเมินคุณภาพการศึกษาระดับชาติ

เอกสารอ้างอิงบทที่ ๔

นิตยา ปลั่งธนานนท์. จากมาตรฐานสู่ชั้นเรียน. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๕.
สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. นวัตกรรมหลักสูตร หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
พุทธศักราช ๒๕๔๔. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น พื้นฐาน,
มปป.

- American Council on the Teaching of Foreign language. **Standards for Foreign Language Learning : Executive Summary** [Online]. Available : <http://www.actfl.org/14a/pages/index.cfm?pageid=3392#standards>, 2011.
- Florida Department of Education. **Health Education & Physical Education** [Online]. Available : <http://www.fldoe.org/bii/curriculum/sss/pdf/healthk.pdf>, 2011.
- Illinois State Board of Education. **Standards as a Basis for Education Reform** [Online]. Available : http://www.isbe.net/ILS/pdf/ils_introduction.pdf, 2010.
- Louisiana Department of Education. **Louisiana Content Standards** [Online]. Available : <http://www.doe.state.la.us/1de/uploads/1911.pdf>, 2010.
- Marzano, R.J. **Eight Question about Implementing Standard – Based Education** [Online]. Available : <http://PAREonline.net/getvn.asp?v=5&n=6>, 1996.
- Montana office of Public Instruction. **Montana Content Standards and Performance Descriptors** [Online]. Available : <http://www.opi.mt.gov/pdf/Standards/ContStds-SocSt.pdf>
- National Council for the Social Studies. **Expectations of Excellence : Curriculum Standards for Social Studies** [Online]. Available : <http://www.socialstudies.org/standard/strands/>, 2010.
- National Council of Teachers of Mathematics. **Principles & Standards for School Mathematics** [Online]. Available : <http://standard.nctm.org/document/appendix/numb.htm>, 2010.
- The Commonwealth of Massachusetts Department of Education. **Massachusetts Foreign.Languages Curriculum Framework** [Online]. Available ; <http://www.doe.mass.edu/frameworks/foreign/1999.pdf>.
- The National Council for Geographic Education. (1994). **Geography Standards** [Online]. Available : <http://ncge.org/publications/tutorial/standards/>, 1994.
- U.S. Department of Education. **Goals 2000 : Reforming Education to Improve Student Achievement** [Online]. Available: [http://www.ed.gov/legislation/GOALS_2000/the Act/ sec 102.html](http://www.ed.gov/legislation/GOALS_2000/the_Act/sec_102.html), 2010.